

वेदमन्त्राः

Colophon

This document was typeset using X_ET_EX, and uses the Siddhanta font extensively. It also uses several L_AT_EX macros designed by H. L. Prasād. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

Acknowledgements

The initial ITRANS encodings of some of these texts were obtained from <http://sanskritdocuments.org/> and <https://sa.wikisource.org/>. Thanks are also due to Ulrich Stiehl (<http://sanskritweb.de/>) for hosting a wonderful resource for Yajur Veda, and also generously sharing the original Kathaka texts edited by Subramania Sarma.

See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

अनुक्रमणिका

लघुन्यासः	1
श्री-रुद्रध्यानम्	1
देवता-स्थापनम्	2
श्रीरुद्रजपः	4
ध्यानम्	5
रुद्रप्रश्नः	7
चमकप्रश्नः	15
पुरुषसूक्तम्	20
नारायणसूक्तम्	22
विष्णुसूक्तम्	23
भूसूक्तम्	24
दुर्गा सूक्तम्	26
श्रीसूक्तम्	27
मेधासूक्तम्	29
रुद्रसूक्तम्	30
वरुणसूक्तम्	31
ब्रह्मसूक्तम्	32
भाग्यसूक्तम्	32
पवमानसूक्तम्	33

आयुष्यसूक्तम्	36
नवग्रहसूक्तम्	38
नक्षत्रसूक्तम्	41
गणपत्यर्थवशीर्षोपनिषत्	48
मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः	52
महान्यासः	55
पञ्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम्	55
पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम्	57
केशादिपादान्तं (प्रथमो) न्यासः	59
मूर्धादिपादान्तं दशाक्षरी दशाङ्गं (द्वितीयो) न्यासः	65
पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः	65
हंसगायत्री	66
दिक् सम्पुटन्यासः	67
घोडशाङ्गरौद्रीकरणम्	72
गुह्यादि मस्तकान्तं पषडङ्गं (चतुर्थो) न्यासः	76
आत्मरक्षा	77
शिवसङ्कल्पः	78
पुरुषसूक्तम्	83
उत्तरनारायणम्	85
अप्रतिरथम्	86
प्रतिपूरुषम् (सं०)	87
प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)	88
शतरुद्रीयम् (सं०)	89
शतरुद्रीयम् (ब्रा०)	92
पञ्चाङ्गम्	93
अष्टाङ्ग-नमस्काराः	94
लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्	95
लघुन्यासे देवता-स्थापनम्	96
आत्मपूजा	98
कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्	98

घोडशोपचार पूजा	99
श्रीरुद्रनाम त्रिशती	103
प्रदक्षिणम्	110
नमस्काराः	111
चमकानुवाकैः प्रार्थना	113
प्रार्थना	118
श्रीरुद्रजपः	118
ध्यानम्	119
रुद्रप्रश्नः	121
चमकप्रश्नः	128
रुद्रपदपाठः	136
मन्त्रपुष्पम्	147
दशशान्तयः	149

॥ लघुन्यासः ॥

॥ श्री-रुद्रध्यानम् ॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत् ॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्रकम्।
गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम् ॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।
व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम् ॥

कमण्डल्लक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।
ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम् ॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्धधारिणम्।
अमृते नापूतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम् ॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।
नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम् ॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।
एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत् ॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः।
आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी
शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत् ॥

॥देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु।
बाहोरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु।
कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्-
वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोराश्विनौ
तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु।
शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु।
पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः
शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः
सर्वतोऽग्निर्ज्वालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वज्ञेषु सर्वा
देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान्
सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अ॒ग्निर्मे॑ वा॒चि॒ श्रि॒तः। वा॒ग्घृ॒दये। हृ॒दयु॑ मयि॑। अ॒हम्॒मृतै॑।
अ॒मृतु॑ ब्रह्म॑णि। (जिह्वा)

वा॒युर्मे॑ प्रा॒णे॒ श्रि॒तः। प्रा॒णो॒ हृ॒दये। हृ॒दयु॑ मयि॑। अ॒हम्॒मृतै॑।
अ॒मृतु॑ ब्रह्म॑णि। (नासिका)

सूर्यो॑ मे॒ चक्षु॑षि॒ श्रि॒तः। चक्षुरु॒हृ॒दये। हृ॒दयु॑ मयि॑।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतु॑ ब्रह्म॑णि। (नेत्रे)

च॒न्द्रमा॑ मे॒ मन॑सि॒ श्रि॒तः। मनो॒ हृ॒दये। हृ॒दयु॑ मयि॑।
अ॒हम्॒मृतै॑। अ॒मृतु॑ ब्रह्म॑णि। (वक्षः)

दिशों मे श्रोत्रै श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये।
हृदयं मर्यि। अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बले श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मर्यि। अहम्‌मृतै।
अमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आत्मा म आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मर्यि।
अहम्‌मृतै। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकृतुमागात्।
वैश्वानरो रश्मिर्भिर्वृद्धानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥
(सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)



॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य। अघोर ऋषिः।
अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः
परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।
महादेवायेति कीलकम्।
श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

॥ करन्यासः ॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।
चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।
निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।
ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥ अङ्गन्यासः ॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।
चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।
निरूढपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।

ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
 सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।
 भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
 ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्गं-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।
 अस्तोकाप्तुतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
 ध्यायेदीप्तिसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चेच्छिवम्॥
 ब्रह्माण्ड-व्याप्त-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
 कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
 अक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
 रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥
 ॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं आकाशात्मने पूष्यैः पूजयामि।
 यं वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
 रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कुविं कुवीनामुप-

मश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृणवन्नुतिभिः सीद्
सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च
मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे
विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं प्रसूक्ष्मं
मे सीरं च मे लयश्च मे कृतं च मे ऽमृतं च मे ऽयक्षमं च
मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे ऽनमित्रं च मे ऽभयं
च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कुविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृणवन्नुतिभिः सीदु सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वंने ब्रह्म्यामुत ते नमः॥ या तु इषुः शिवतमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ या ते रुद्र शिवा तु नूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तु नुवा शन्तमया गिरिशन्तभिचाकशीहि॥ यामिषुः गिरिशन्तु हस्ते बिभर्षस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि सीः पुरुषं जगत्॥ शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिङ्गदयुक्ष्मः सुमना असत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्क्षु सर्वाङ्गमयन्थसर्वश्च यातु धान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रशोऽवैषपाः हेड ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलं ग्रीवे विलोहितः। उतैनं गोपा अदशन्नदशन्नुदहार्यः॥ उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टे मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलं ग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च

धन्वंस्त्वमुभयोरार्कियोज्याम्॥ याश्च ते हस्त इषवः परा
ता भंगवो वप। अवृतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनो भव। विज्यु
धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत॥ अनेशन्त्रस्येषव
आभुरस्य निषङ्गथिः। या ते हृतिर्मादुष्टम् हस्ते बभूव
ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिष्वज।
नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै॥ उभाभ्यांमुत ते
नमो ब्रह्म्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हृतिरस्मान्वृणकु
विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्ति धैहि तम्॥१॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय ऋष्वकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिकालग्निकालाय कालग्निरुद्राय
नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय
श्रीमन्महादेवाय नमः॥

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमो नमो
वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सुस्पिञ्जराय
त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभूशाय विव्याधिने-
ज्ञानां पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां
पतये नमो नमो भवस्य हेत्ये जगतां पतये नमो नमो
रुद्रायांतताविने क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय
वनानां पतये नमो नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये

नमो नमो मुत्रिणे वाणिजायु कक्षाणां पतये नमो नमो
भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमः उच्चैर्घोषा-
याऽऽक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमो नमः कृथ्मवीतायु धावते
सत्त्वनां पतये नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिनं आव्याधिनीनां पतये नमो
नमः ककुभाय निषुङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषुङ्गिणे
इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वश्वते परिवश्वते
स्तायूनां पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये
नमो नमः सृकाविभ्यो जिधाऽसद्यो मुष्णतां पतये नमो
नमोऽसिमद्यो नक्तं चरन्द्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नम
उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुश्नानां पतये नमो नम इषुमद्यो
धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो
नमो नम आयच्छद्यो विसृजन्द्यश्च वो नमो नमोऽस्यन्द्यो
विध्यन्द्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो
नमः स्वपद्यो जाग्रन्द्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्यो धावन्द्यश्च
वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमो
अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः॥३॥

नम आव्याधिनीभ्यो विविधन्तीभ्यश्च वो नमो
नम उगणाभ्यस्तुऽहतीभ्यश्च वो नमो नमो गृथसेभ्यो
गृथसपतिभ्यश्च वो नमो नमो ब्रातेभ्यो ब्रातपतिभ्यश्च वो
नमो नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो

विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्यः, क्षुलकेभ्यश्च वो नमो
नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यो रथंपतिभ्यश्च
वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः, क्षुत्तभ्यः
सङ्गहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षंभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो
नमः कुलालेभ्यः कुमरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो
निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्यो धन्वकृद्यश्च वो नमो
नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः शभ्यः श्वपतिभ्यश्च
वो नमः॥४॥

नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च
नमो नीलंग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च
व्युपकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो
गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च
नमो हृस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च
नमो वृद्धाय च संवृध्वने च नमो अग्नियाय च प्रथमाय च
नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
च॥५॥

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च
नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुधियाय
च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय
च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसन्याय

च नमो वन्यायं च कक्ष्यायं च नमः श्रवायं च प्रतिश्रवायं
 च नमं आशुषेणायं चाशुरथायं च नमः शूरायं चावभिन्दते
 च नमो वर्मिणे च वरुथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने
 च नमः श्रुतायं च श्रुतसेनायं च॥६॥

नमो दुन्दुभ्यायं चाऽहनन्यायं च नमो धृष्णवे च प्रमृशायं
 च नमो दूतायं च प्रहितायं च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च
 नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽयुधिने च नमः स्वायुधायं च सुधन्वने
 च नमः सुत्यायं च पथ्यायं च नमः काट्यायं च नीप्याय
 च नमः सूद्यायं च सरस्यायं च नमो नाद्यायं च वैशन्तायं
 च नमः कूप्यायं चावर्ट्यायं च नमो वर्ष्यायं चावर्ष्यायं च
 नमो मेघ्यायं च विद्युत्यायं च नमं ईधियायं चाऽत्प्यायं च
 नमो वात्यायं च रेष्मियायं च नमो वास्तव्यायं च वास्तुपायं
 च॥७॥

नमः सोमायं च रुद्रायं च नमस्ताम्रायं चारुणायं च नमः
 शङ्कायं च पशुपतये च नमं उग्रायं च भीमायं च नमो
 अग्रेवधायं च दूरेवधायं च नमो हत्रे च हर्नीयसे च नमो
 वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्तारायं नमः शम्भवे च मयोभवे च
 नमः शङ्करायं च मयस्करायं च नमः शिवायं च शिवतराय
 च नमस्तीर्थ्यायं च कूल्यायं च नमः पार्यायं चावार्यायं च
 नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमं आतार्याय चाऽलद्याय

च॒ नमः शष्या॑य च॒ फेन्या॑य च॒ नमः सि॒क्त्या॑य च प्रवा॒ह्या॑य
च॥८॥

नमं इरिण्या॑य च प्रपथ्या॑य च॒ नमः कि॒शिलाय॑ च॒
क्षयंणाय च॒ नमः कप॒र्दिनै॒ च पुल॒स्तयै॒ च॒ नमो॒ गोष्या॑य
च॒ गृह्या॑य च॒ नम॒स्तल्प्या॑य च॒ गेह्या॑य च॒ नमः काठ्या॑य
च॒ गह्वे॒ष्टाय॑ च॒ नमो॒ हृदय्या॑य च॒ निवेष्या॑य च॒ नमः
पा॒सुव्या॑य च॒ रज॒स्या॑य च॒ नमः शुष्क्या॑य च॒ हरित्या॑य
च॒ नमो॒ लोप्या॑य चोल॒प्या॑य च॒ नमं ऊर्ब्या॑य च॒ सूर्म्या॑य च॒
नमः पर्ण्या॑य च॒ पर्णश॒द्या॑य च॒ नमो॒पगुरुमा॑णाय चाभिघृते॒
च॒ नमं आख्खिदते॒ च॒ प्रख्खिदते॒ च॒ नमो॒ वः किरि॒केभ्यो॒
देवाना॒ हृदयेभ्यो॒ नमो॒ विक्षीणकेभ्यो॒ नमो॒ विचिन्वत्केभ्यो॒
नमं आनिरहुतेभ्यो॒ नमं आमीवत्केभ्यः॥९॥

द्रापे॒ अन्धंसस्पते॒ दरिद्रनीललोहिता॒। एषां पुरुषाणामेषां
पंशूनां मा भेर्माऽरो॒ मो एषां किं चनाऽमंमत्॥ या तै॒ रुद्र
शि॒वा तु॒नः शि॒वा वि॒श्वाह॑भेषजी॒। शि॒वा रु॒द्रस्य॑ भेषु॒जी तया॑
नो॒ मृड॑ जी॒वसै॒॥ इमा॒ रु॒द्राय॑ तु॒वसे॒ कप॒र्दिनै॒ क्षयद्वीराय॑
प्रभेरामहे॒ मृतिम्॥ यथा॑ नु॑ः शमस॑द्विपदे॒ चतु॑ष्पदे॒ विश्वे॑
पुष्टं ग्रामे॒ अ॒स्मिन्ननांतुरम्॥ मृडा॑ नो॒ रुद्रोते॒ नो॒ मयंस्कृधि॑
क्षयद्वीराय॑ नमंसा॒ विधेम ते॒। यच्छुं च॒ योश्चु॒ मनुरायुजे॒ पिता॒
तदेश्याम्॒ तवे॒ रुद्र॒ प्रणीतौ॒॥ मा नो॒ महान्तंमुत॒ मा नो॒ अर्भुकं॒
मा नु॒ उक्षिन्तमुत॒ मा ने॒ उक्षितम्॒। मा नो॒ वधीः॒ पितरं॒ मोत॒

मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा
 न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो
 रुद्र भामितो वंधीरहुविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥ आरात्ते गोघ्र
 उत पूरुषग्ने क्षयद्वीराय सुम्भमस्मे ते अस्तु। रक्षा च नो अधि
 च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं
 युवानं मृगं न भीममुपहुलुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यं ते अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु
 परि त्वेषस्य दुर्मतिरंधायोः। अवं स्थिरा मधवंद्यस्तनुष्व
 मीढुस्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः
 सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसान् आ
 चरु पिनाकु बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलौहित् नमस्ते
 अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्नि वंपन्तु ताः॥
 सुहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
 पराचीना मुखा कृधि॥१०॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां
 सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् मंहत्यर्णवे-
 ऽन्तरिक्षे भवा अधि॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा
 अधः, क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठां दिवं रुद्रा
 उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्चरा नीलंग्रीवा विलौहिताः॥
 ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपुर्दिनः॥ ये अन्नेषु
 विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ ये पथां पथिरक्षय

ऐलबृदा युव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो
निषङ्गिणः॥ य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशौ रुद्रा
विंतस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तमसि॥
नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं
वातो वरुषमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं
प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं
द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वरुकमिव
बन्धनामृत्योमुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश तस्मै रुद्राय
नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य
क्षयति भेषजस्य।

(ऋक्) यक्ष्वामुहे सौमनसायं रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं
दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवानुयं मे भगवत्तरः। अयं मे
विश्वभेषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
युज्ञस्य मायया सर्वानवं यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे
स्वाहा॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।
प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायुस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ चमकप्रश्नः ॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वर्जैभिरा-
गतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे
धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे श्लोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च
मेऽसुश्च मे चित्तं च मु आर्धीतं च मे वाक्ते मे मनश्च मे
चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च मु ओजश्च मे सहश्च
मु आयुश्च मे जुरा च म आत्मा च मे तुनूश्च मे शर्मं च
मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषिं च मे
शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्ठं च मु आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भासंश्च मेऽमंश्च
मेऽम्भेश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा
च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सृत्यं
च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशंश्च मे त्विषिंश्च
मे क्रीडा च मे मोदंश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे
सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे
भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च म ऋद्धं च मु ऋद्धिश्च मे
क्लूसं च मे क्लूसिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च मे॥२॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशंश्च मे
भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे

धृतिंश्च मे विश्वं च मे महश्च मे सुविच्चं मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे प्रसूक्ष्मं मे सीरं च मे लयश्च म कृतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिंश्च मे सर्पातिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिंश्च मे जैत्रं च म् औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिंश्च मे विभु च मे प्रभु च मे ब्रह्म च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे ब्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्राश्च मे खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मुसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे शयामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मां च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिक्ताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च म् आपश्च मे वीरुधश्च म् ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं च मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्याश्च मे पशवं आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिंश्च मे भूतं च मे भूतिंश्च मे वसुं च मे वसुतिंश्च मे कर्म च मे शक्तिंश्च मेऽर्थश्च म् एमश्च म् इतिंश्च मे गतिंश्च

मे॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च
म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च
मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च
म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे
विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म
इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म
इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥६॥

अशुश्च मे रश्मिश्च मेऽदायश्च मेऽधिपतिश्च म
उपाशुश्च मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च
म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च
म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म
ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे वैश्वदेवश्च मे
मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे
सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवतश्च मे हारियोजनश्च
मे॥७॥

इधमश्च मे वर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचंश्च मे
चमसाश्च मे ग्रावोणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च
मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतमृच्च म आधवनीयश्च
म आग्रीप्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदंश्च मे

पुरोडाशांश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च
मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो
दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्षं मे सामं च मे स्तोमश्च
मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे ब्रतं च
मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भश्च मे वथ्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च
मे दित्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवस्मश्च मे
त्रिवृथ्सा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च
म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनुङ्गां च मे धेनुश्च
म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं
यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा
यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एका च मे तिस्तश्च मे पञ्च च मे सूस च मे
नवं च म एकादशं च मे त्रयोदशं च मे पञ्चदशं च
मे सूसदंशं च मे नवदंशं च म एकविंशतिश्च मे
त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सूसविंशतिश्च मे
नवविंशतिश्च म एकत्रिंशत्त्वं मे त्रयस्त्रिंशत्त्वं मे चतस्रश्च
मेऽष्टौ च मे द्वादशं च मे षोडशं च मे विंशतिश्च
मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशत्त्वं

मे षट्टिंश्च मे चत्वारिंश्च मे चतुर्शत्वारिंश्च
 मेऽष्टाचत्वारिंश्च मे वाजंश्च प्रसवश्चापि जश्च क्रतुंश्च
 सुवंश्च मूर्धा च व्यश्चिंयश्चाऽन्त्यायुनश्चान्त्यश्च भौवनश्च
 भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शः सिषुद्विश्वेदेवाः
 सूक्तवाचः पृथिवि मातृमा मा हि सीर्मधु मनिष्ये मधु
 जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो
 वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्युस्तं मा देवा अवन्तु
 शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥पुरुषसूक्तम्॥

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। स भूमिं
 विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठद्वशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्।
 यद्वृतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥
 एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः। पादोऽस्य
 विश्वां भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः।
 पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः। ततो विश्वद्वृक्षामत्। साशनानशने
 अभि॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः। स
 जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्वृमिमथो पुरः॥ यत्पुरुषेण
 हविषां। देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो अस्याऽसीदाज्यम्।
 ग्रीष्म इध्मः शरद्विः॥ सप्तास्याऽसन् परिधयः।
 त्रिः सप्त समिधः कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः।
 अबध्नं पुरुषं पशुम्॥ तं यज्ञं बरहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं
 जातमग्रतः। तेन देवा अयंजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥
 तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतः। समृतं पृषदाज्यम्। पशूङ्स्तांश्चके
 वायव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्च ये॥ तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतः।
 क्रचः सामानि जडिरे। छन्दांसि जडिरे तस्मात्।
 यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा अजायन्त। ये के
 चौभयादतः। गावो ह जडिरे तस्मात्। तस्माज्ञाता
 अजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कृतिधा व्यक्तल्पयन्। मुखं
 किमस्य कौ बहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य

मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः। ऊरु तदस्य यद्वैश्यः।
 पूज्याऽ शूद्रो अंजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो
 अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्या
 आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो धौः समवर्तत। पूज्यां भूमिर्दिशः
 श्रोत्रांत्। तथा लोकाऽ अंकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं
 महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि
 विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ धाता
 पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शकः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतसः। तमेवं
 विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥
 यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते
 हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
 अञ्ज्यः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि।
 तस्य त्वष्टा विदध्यद्वृपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रे॥
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
 तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्थां विद्यते यनाय॥
 प्रजापतिश्वरति गर्भं अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते।
 तस्य धीरः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति
 वेधसः॥ यो देवेभ्य आतपति। यो देवानां पुरोहितः।
 पूर्वं यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मणे॥ रुचं ब्राह्मं
 जनयन्तः। देवा अग्ने तदब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्।
 तस्य देवा असन् वशे॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्यौ॥ अहोरात्रे

पृष्ठे। नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण।
अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥नारायणसूक्तम्॥

(तैतीरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - १३)

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं
नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमात्मित्यं विश्वं
नारायणं हरिम्। विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपंजीवति।
पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरं शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं
महाज्ञेयं विश्वात्मानं परायणम्। नारायणपरो ज्योतिरात्मा
नारायणः परः। नारायणं परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः
परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
किञ्चिज्जगथसुर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥

अन्तर्बहिश्च तथसुर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः।
अनन्तमव्ययं कुवि॑ ॒ समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्।
पद्मकोशं प्रतीकाशं हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधौ
निष्ठा वितस्त्यान्ते नभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालमालाकुलं
भाती विश्वस्याऽऽयतनं महत्। सन्ततं शिलाभिस्तु-
लम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्ते सुषिरं सूक्ष्मं तस्मिन्नसुर्वं
प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महानग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः।

सोऽग्रभुग्विभजन्ति॒ष्टत्राहा॑रमजुरः कविः। तिर्यगृ॒र्घमधः
शा॒यी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयंति॒ स्वं देहमापादतलमस्तकः।
तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा व्युवस्थितः। नीलतोयद-
मध्यस्थाद्विद्युलेखेव भास्वरा। नीवारशूकवत्तन्वी पीता
भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा
व्युवस्थितः। स ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः
परमः स्वराट्॥ कृतः सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः।

नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि। तत्रो विष्णुः
प्रचोदयात्।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि
विमुमे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सुधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णोरराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि
विष्णोः श्रव्वेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि
विष्णवे त्वा॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥विष्णुसूक्तम्॥

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवौचं यः पार्थिवानि
विमुमे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सुधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः॥

तदस्य प्रियमभिपाथो अश्याम्। नरो यत्र देवयवो मदन्ति।
 उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था। विष्णोः पदे परमे मध्व उथ्सः।
 प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु। अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वाः।
 पुरो मात्रया तुनुवा वृधान। न तै महित्वमन्वशञ्चुवन्ति॥

उभे तै विद्व रजसी पृथिव्या विष्णो देवत्वम्।
 परमस्य विथ्से। विचक्रमे पृथिवीमेष एताम्। क्षेत्राय
 विष्णुर्मनुषे दशस्यन्। ध्रुवासौ अस्य कीरयो जनासः।
 उरुक्षितिः सुजनिमाचकार। त्रिदेवः पृथिवीमेष एताम्।
 विचक्रमे शतर्चसं महित्वा। प्र विष्णुरस्तु तवसुस्तवीयान्।
 त्वेषङ्ग्हास्य स्थविरस्य नाम॥

॥भूसूक्तम्॥

(तैत्तिरीय साहिता काण्डम् - १/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - ३)

भूमिर्भूम्ना घौर्विणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे
 ते देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमन्नाद्याऽदधे। आऽयङ्गौ:
 पृश्निरक्रमीदसन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः।
 त्रिंशङ्गाम् वि राजति वाक्पतङ्गाय शिश्रिये। प्रत्यस्य
 वह द्युभिः। अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना। व्यख्यन्
 महिषः सुवः॥

यत्त्वा कुञ्छः परोवप मन्युना यदवत्या। सुकल्पमग्ने

तत्तवु पुनस्त्वोद्दीपयामसि। यत्ते मन्युपरोपस्य पृथिवीमनु
दध्वसे। आदित्या विश्वे तदेवा वसंवश्च समाभरन्।
मनो ज्योतिर्ज्युषतामाज्यु विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधातु।
बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मांदयन्ताम्। सूप्त
ते अग्ने समिधः सूप्त जिह्वाः सूप्तरूपयः सूप्त धाम प्रियाणि।

सूप्त होत्राः सूप्तधा त्वा यजन्ति सूप्त योनीरापृणस्वा
घृतेन। पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्न इषाऽयुषा। पुनर्नः
पाहि विश्वतः। सूह रुद्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया।
विश्वफिस्त्रया विश्वतस्परि। लेकः सलेकः सुलेकस्ते
न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु केतः सकेतः
सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु विवस्वः
आदितिर्देवंजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु।

॥दुर्गा सूक्तम्॥

(तैतिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - २)

जातवेदसे सुनवाम् सोमं मरातीयुतो निदहाति वेदः। स
नः परस्पदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१॥

तामग्निवर्णं तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्।
दुर्गा देवीः शरणमुहं प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः॥२॥

अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्ध्वस्तिभिरति दुर्गाणि
विश्वां। पूश्रं पृथ्वी बहुला न उर्वा भवा तोकायु तनयायु शं
योः॥३॥

विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा
दुरिताऽतिपर्षि। अग्ने अत्रिवन्मनसा गृणानौऽस्माकं
बोध्यविता तनूनाम्॥४॥

पृतना जितुं सहमानमुग्रमग्निः हुवेम परमाथस्थात्।
स नः परस्पदति दुर्गाणि विश्वा क्षामदेवो अति
दुरितात्यग्निः॥५॥

प्रलोषिं कुमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सथिं।
स्वाश्वाग्ने तनुवं पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौभंगमायजस्व॥६॥

गोभिर्जुष्टमयुजो निषिक्तं तवेन्द्र विष्णोरनुसञ्चरेम।
नाकस्य पृष्ठमभि संवसानो वैष्णवीं लोक इह
मादयन्ताम्॥७॥

कात्यायनायं विद्महे कन्यकुमारिं धीमहि।
तत्रो दुर्गः प्रचोदयात्॥

॥ श्रीसूक्तम् ॥

हिरण्यवर्णा हरिणीं सुवर्णरजतुस्त्रजाम्। चन्द्रां हिरण्मर्यां
लक्ष्मीं जातवेदो म् आवह॥१॥

तां म् आवहु जातवेदो लक्ष्मीमनपगमिनीम्। यस्यां
हिरण्यं विन्देयं गामश्च पुरुषानुहम्॥२॥

अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनांप्रबोधिनीम्। श्रियं
देवीमुपह्ये श्रीमद्देवीर्जुषताम्॥३॥

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्र्वा ज्वलन्तीं तृसां
तुर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवर्णा तामिहोपह्ये श्रियम्॥४॥

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके
देवजुषामुदाराम्। तां पद्मिनीम् शरणमहं प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मे
नश्यतां त्वां वृणे॥५॥

आदित्यवर्णे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तवं वृक्षोऽथ
बिल्वः। तस्य फलानि तपसा नुदन्तु मायान्तरायाश्च बाह्या
अलक्ष्मीः॥६॥

उपैतु मां दैवसखः कीर्तिश्च मणिना सुह। प्रादुर्भूतोऽस्मि
राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृद्धिं ददातु मे॥७॥

क्षुतिपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नोशयाम्यहम्। अभूति-
मसमृद्धिं च सर्वा निर्णुद मे गृहात्॥८॥

गन्धद्वारां दुराधरुषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं
सर्वभूतानां तामिहोपह्ये श्रियम्॥९॥

मनसः काममाकृतिं वाचः सत्यमशीमहि। पशूनां
रूपमन्तस्य मयि श्रीः श्रयतां यशः॥१०॥

कुर्दमेन प्रजाभूता मयि सम्बव कुर्दम। श्रियं वासयं मे
कुले मातरं पद्ममालिनीम्॥११॥

आपः सूजन्तु स्त्रिग्धानि चिक्षीत वस मे गृहे। नि च
देवीं मातरं श्रियं वासयं मे कुले॥१२॥

आद्रा पुष्करिणीं पुष्टि सुवर्णा हैममालिनीम्। सूर्या
हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवंह॥१३॥

आद्रा युः करिणीं युष्टि पिङ्गलां पद्ममालिनीम्। चन्द्रां
हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म आवंह॥१४॥

तां म आवंहु जातवेदो लक्ष्मीमनपगमिनीम्। यस्यां
हिरण्यं प्रभूतं गावो दास्योऽश्वान् विन्देयं पुरुषानुहम्॥१५॥

महादेव्यै च विद्वहे विष्णुपत्न्यै च धीमहि। तत्रो लक्ष्मीः
प्रचोदयात्॥१६॥

॥ मेधासूक्तम् ॥

(तत्त्विरीयारण्यकम्/प्रपाठकः - १०/अनुवाकः - ४१-४४)

मे^८धा^{१२}दे^{१३}वी जुषमा^{१४}णा नु आगा^{१५}"द्वि॒श्वाची भु॒द्रा सु॒मनु॒स्यमा॑ना।
त्वया॑ जुष्टा॑ नु॒दमा॑ना दु॒रुक्ता॑न् बृह॒द्वै॒देम वि॒दथे॑ सु॒वीरा॑ः।
त्वया॑ जुष्ट॑ ऋषि॑र्भवति॑ देवि॑ त्वया॑ ब्रह्मा॑ऽगुतश्री॑रुत॑ त्वया॑॥
त्वया॑ जुष्ट॑श्वि॑त्रं विन्दते॑ वसु॑ सानो॑ जुषस्व॑ द्रविणो॑ न
मेधे॥१६ मे^{१७}धां म॒ इन्द्र॑ ददातु॑ मे^{१८}धां दे^{१९}वी सरस्वती। मे^{२०}धां मे॑
अ॒श्विना॑वुभावाध॑त्ता॑ पुष्करस्त्वजा। अ॒फसु॑रासु॑ च॑ या॑ मे^{२२}धा॑
गन्ध॑र्वेषु॑ च॑ यन्मनः। दैर्व॑ मे^{२३}धा॑ सरस्वती॑ सा॑ मा॑ मे^{२४}धा॑
सुरभिर्जुषता॑ङ्ग॑ स्वाहा॑॥२५ आ॑ मा॑ मे^{२६}धा॑ सुरभिर्विश्वरूपा॑
हिरण्यवर्णा॑ जगती॑ जगम्या। ऊर्जस्वती॑ पयसा॑ पिन्वमाना॑
सा॑ मा॑ मे^{२८}धा॑ सुप्रतीका॑ जुषन्ताम्। मयि॑ मे^{२९}धां मयि॑ प्रजां॑
मय्यग्निस्तेजो॑ दधातु॑ मयि॑ मे^{३०}धां मयि॑ प्रजां॑ मयीन्द्र॑ इन्द्रियं
दधातु॑ मयि॑ मे^{३१}धां मयि॑ प्रजां॑ मयि॑ सूर्यो॑ भ्राजो॑ दधातु।

॥ रुद्रसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पञ्चादयः - २४)

परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मृतिरघायोः।
अवं स्थिरा मधुवंश्यस्तनुष्व मीढुस्तोकायु तनयाय मृडय।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पञ्चादयः - २३-२४)

स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं युवानं मृगं न भीममुपहृतुमुग्रम्। मृडा
जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं तै अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ४ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - १० / पञ्चादयः - २४-२५)

मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं
निधाय कृत्ति वसान् आ चरु पिनांकं बिभ्रदा गंहि।

(तैतिरीयारण्यके प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ५ / पञ्चादयः - १८)

अरहन्बिभरूषि सायंकानि धन्वं। अरहं निष्कं यजुतं
विश्वरूपम्। अरहं निदन्दयसे विश्वमब्जुवम्। न वा ओर्जीयो
रुद्र त्वदस्ति।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ३ / अनुवाकः - १४ / पञ्चादयः - २४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वः शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खयस्त्वं पूषा विधुतः पांसि नु
त्मनाः॥ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्ययजः
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयिलोरचित्ताद्विरण्यरूपमवसे
कृणुष्वम्॥

॥ वरुणसूक्तम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

उदुत्तमं वरुणं पाशमस्मदवधुमं वि मध्युमङ् श्रथाय।
अथा वयमादित्यब्रते तवानांगसो अदितये स्याम॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - २ / अनुवाकः - ८ / पञ्चादयः - १५)

अस्तंभ्राद्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्या।
आसीद्द्विश्वा भुवनानि सुम्राद्विश्वेत्तानि वरुणस्य ब्रतानि।

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ३ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४६)

यत्किं चेदं वरुणं दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्यांश्चरामसि।
अचिंत्ती यत्तव धर्मं युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः।
किंतवासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वा घा सुत्यमुत यन्न विद्म।
सर्वा ता वि ष्यं शिथिरेव देवाथा ते स्याम वरुण प्रियासः॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - १ / प्रपाठकः - ५ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ४९-५०)

अवं ते हेडो वरुणं नमोभिरवं यज्ञेभिरीमहे हृविर्भिः।
क्षयन्त्रस्मभ्यं मसुर प्रचेतो राजनेनांसि शिश्रथः कृतानि॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - २ / प्रपाठकः - १ / अनुवाकः - ११ / पञ्चादयः - ६५)

तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानुस्तदाऽशास्ते यजमानो
हृविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह बोद्ध्युरुशः स मा न आयुः
प्रमोषीः॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ ब्रह्मसूक्तम् ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - २ / प्रपाठकः - ८ / अनुवाकः - ८ / पञ्चादयः - ६६-६९)

**ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्। वि सीमुतः सुरुचो वेन
आवः। स बुधियो उपमा अस्य विष्ठाः॥६६॥**

**सृतश्च योनिमसंतश्च विवेः। पिता विराजामृषभो रथीणाम्।
अन्तरिक्षं विश्वरूप आविवेश। तमकैरभ्यर्चन्ति वृथसम्। ब्रह्म
सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्तः। ब्रह्म देवानं जनयत्। ब्रह्म विश्वमिदं
जगत्। ब्रह्मणः क्षत्रं निर्मितम्। ब्रह्म ब्राह्मण आत्मनां।
अन्तरस्मिन्निमे लोकाः॥६७॥**

**अन्तर्विश्वमिदं जगत्। ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठम्।
तेन कौड़हति स्पर्धितुम्। ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिः शत्।
ब्रह्मन्निन्द्रप्रजापती। ब्रह्मन् ह विश्वा भूतानि। नावीवान्तः
समाहिता। चतस्र् आशाः प्रचरन्त्वग्रयः। इमं नौ यज्ञं नयतु
प्रजानन्। घृतं पिन्वन्नजरः सुवीरम्॥६८॥**

ब्रह्मं सुमिद्धवत्याहुतीनाम्।

॥ भाग्यसूक्तम् ॥

(तैतिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ८/अनुवाकम् - ९)

**प्रातरश्चिं प्रातरिन्द्रः हवामहे प्रातर्मित्रा वरुणा प्रातरश्चिनां।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पति प्रातः सोममुत रुद्रः हुवेम॥१॥**

प्रातुर्जितं भग्मुग्रः हुवेम् वृयं पुत्रमदितेर्यो विधुर्ता।
 आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भग्भुक्षीत्याह॥२॥
 भग्प्रणेतर्भग्सत्यराधो भगेमां धियमुद्वद ददन्नः।
 भग्प्रणोजनयुगोभिरश्चैर्भग्प्रनृभिर्नृवन्तःस्याम॥३॥
 उतेदानीं भग्वन्तःस्यामोत्प्रपित्व उत्तमध्ये अहाम्।
 उतोदितामघवन्ध्यस्य वृयं देवानाऽसुमतौस्याम॥४॥
 भग्एवभग्वाऽस्तु देवास्तेनवृयं भग्वन्तःस्याम।
 तत्त्वाभग्सर्वद्वाहवीमि सनोभग्पुरएताभवेह॥५॥
 समध्वरायोषसोऽनमन्तदधिक्रावेव शुचये पदाय।
 अर्वाचीनं वसुविद्भग्नोरथमिवाश्वावजिनुआवहन्तु॥६॥
 अश्वावतीर्गमतीर्नउषासोवीरवतीःसदमुच्छन्तुभद्राः।
 घृतंदुहानाविश्वतःप्रपीनायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः॥७॥
 योमाऽग्नेभागिनसन्तमथाभागंचिकीर्षति।
 अभागमग्नेतंकुरुमामग्नेभागिनकुरु॥८॥

॥पवमानसूक्तम्॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टकम् - १ / प्रपाठकः - ४ / अनुवाकः - ८)

(तैतिरीयसंहितायां काण्डम् - ५ / प्रपाठकः - ६ / अनुवाकः - १)

ॐ तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये।
 दैर्वीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वंजिगातु
 भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः

शान्तिः शान्तिः॥

दधि क्रावणौ अ कारिषम्। जिष्णोरश्वस्य वृजिनः।
सुरभिनो मुखांकरत्। प्रण आयूषि तारिषत्।

आपो हि षा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महेरणायु
चक्षसे। यो वेः शिवतमो रसस्तस्य भाजयते ह नः। उशतीरिव
मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयायु जिन्वथा आपो
जनयथा च नः॥

हिरण्यवर्णः शुचयः पावका यासु जातः कुशयपो
यास्त्विन्द्रः। अग्निं या गर्भ दधिरे विरूपस्ता नु आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यं
जनानामा। मधुश्वुतः शुचयो याः पावकास्ता नु आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

यासां देवा दिवि कृष्णन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा
भवन्ति। याः पृथिवीं पर्यसोन्दन्ति शुक्रास्ता नु आपः शङ्ख
स्योना भवन्तु॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यताऽपः शिवया तनुवोपं स्पृशत्
त्वचं मे। सर्वां अग्नीं रफ्फसुषदो हुवे वो मयि वर्चो
बलमोजो नि धत्त॥

पवमानः सुवर्जनः। पवित्रेण विचरणिः। यः पोता स

पुनातु मा। पुनन्तु मा देवजनाः। पुनन्तु मनवो धिया।
 पुनन्तु विश्वं आयवः। जातवेदः पवित्रवत्। पवित्रेण पुनाहि
 मा। शुक्रेण देवदीद्यत्। अग्ने क्रत्वा क्रतूः रन्। यत्ते
 पवित्रमर्चिषि। अग्ने वित्तमन्तरा। ब्रह्म तेन पुनीमहे।
 उभाभ्यां देवसवितः। पवित्रेण सवेन च। इदं ब्रह्म पुनीमहे।
 वैश्वदेवी पुनती देव्यागात्। यस्यै बह्वीस्तनुवो वीतपृष्ठाः।
 तया मदन्तः सधमाद्येषु। वयः स्याम पतयो रथीणाम्।
 वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु। वातः प्राणेनेषिरो मयो भूः।
 द्यावापृथिवी पर्यसा पर्योभिः। कृतावरी यज्ञिये मा पुनीताम्।
 बृहद्धिः सवितस्तुभिः। वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः। अग्ने दक्षैः पुनाहि
 मा। येन देवा अपुनता। येनाऽपौ दिव्यं कशाः। तेन
 दिव्येन ब्रह्मणा। इदं ब्रह्म पुनीमहे। यः पावमानीरथ्येति।
 क्रष्णिभिः सम्भृतूः रसम्। सर्वूः स पूतमश्जाति। स्वदितं
 मातरिश्वना। पावमानीर्यो अध्येति। क्रष्णिभिः सम्भृतूः
 रसम्। तस्मै सरस्वती दुहे। क्षीरः सर्पिर्मधूदकम्॥
 पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि पर्यस्वतीः। क्रष्णिभिः
 सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतैः हितम्। पावमानीर्दिशन्तु नः।
 इमं लोकमथो अमुम्। कामान्धसमर्धयन्तु नः। देवीर्देवैः
 समाभृताः। पावमानीः स्वस्त्ययनीः। सुदुघाहि घृतश्वुतः।
 क्रष्णिभिः सम्भृतो रसः। ब्राह्मणेष्वमृतैः हितम्। येन
 देवाः पवित्रेण। आत्मानं पुनते सदा। तेन सुहस्रधारेण।

पावमान्यः पुनन्तु मा। प्राजापत्यं पवित्रम्। शतोद्यामः
हिरण्मयम्। तेन ब्रह्म विदो वयम्। पूर्वं ब्रह्म पुनीमहे। इन्द्रः
सुनीती सह मा पुनातु। सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या॥
यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा। जातवेदा मोर्जयन्त्या
पुनातु। भूर्भुवः सुवः।

ॐ तच्छु योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये।
दैर्वी स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु
भेषजम्। शं नो अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे॥ ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥

॥आयुष्यसूक्तम्॥

यो ब्रह्मा ब्रह्मण उज्जहार प्राणैः शिरः कृत्तिवासाः
पिनाकी। ईशानो देवः स न आयुर्दधातु तस्मै जुहोमि
हविषां घृतेन॥१॥

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्याद्रोचमानो घर्मरुचिर्य
आगात्। स मृत्युपाशानपनुद्य घोरानिहायुषेणो घृतमत्तु
देवः॥२॥

ब्रह्मज्योतिर्ब्रह्मपर्णीषु गर्भं यमादधात् पुरुरूपं जयन्तम्।
सुवर्णरम्भग्रहमर्कमर्च्यं तमायुषे वर्धयामो घृतेन॥३॥

श्रियं लक्ष्मीमौबलामन्विकां गां षष्ठीं च यामिन्द्रसेनेत्युदाहुः।
तां विद्यां ब्रह्मयोनिं सरूपामिहायुषे तर्पयामो घृतेन॥४॥

दाक्षायण्यः सर्वयोन्यः स योन्यः सहस्रशो विश्वरूपा
विश्वरूपाः। ससूनवः सपतयः सयूथ्या आयुषेणो घृतमिदं
जुषन्ताम्॥५॥

दिव्या गणा बहुरूपाः पुराणा आयुश्चिद्दो नः प्रमध्रन्तु
वीरान्। तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन मा नः प्रजाः रीरिषो
मौत वीरान्॥६॥

एकः पुरस्ताद्य इदं बभूव यतो बभूव भुवनस्य गोपाः।
यमप्येति भुवनः सम्पराये स नो हविर्धृतमिहायुषेत्तु
देवः॥७॥

वसून रुद्रानादित्यान् मरुतौऽथ साध्यान् क्रेभून् यक्षान्
गन्धर्वाःश्च पितृःश्च विश्वान्। भृगून् सर्पाःश्चाङ्गिरसोऽथ
सुवान् घृतः हुत्वा स्वायुष्या महयाम शश्वत्॥८॥

विष्णो त्वं नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्या प्रतेधारा
मधुश्वुत उथ्स दुहते अक्षितम्॥९॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



आयुषेवे विश्वतो दधदयमग्निर्वैण्यः। पुनस्ते प्राण आयति
परा यक्षम् सुवामि तो। आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो
घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेवं
पुत्रमभिरक्षतादिमम्।

॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च।
 हिरण्ययेन सविता रथेनाऽदेवो यांति भुवना विपश्यन्। अग्निं
 दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥
 येषामीशै पशुपतिः पशुनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम्।
 निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥
 अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां
 रेतांसि जिन्वति। स्येना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।
 यच्छानुः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव
 जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नौ मृडातीदृशै॥
 अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्र वः शुक्राय भानवै भरध्वं हृव्यं मतिं चाग्रये सुपूतम्॥
 यो दैव्यानि मानुषा जनूः प्यन्तर्विश्वानि विद्वना जिगाति॥
 इन्द्राणीमासु नारिषु सुपलीमहंश्रवम्। न ह्यस्या अपरं चन
 जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो विश्वतुस्परि हवामहे जनेभ्यः।
 अस्माकमस्तु केवलः॥
 अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोमं वृष्णियम्। भवा
 वाजस्य सङ्घथे॥ अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा।

अुग्निं च विश्वशंभुवमापंश्च विश्वभेषजीः। गौरी मिमाय
सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी
नवपदी बभूवुषीै। सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्।
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमायु नमः॥४॥

उद्धुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते सःसृजेथामयं चै।
पुनः कृणवङ्स्त्वा॑ पितरं युवांनमन्वाताऽसीत्वयि॒ तन्तुमेतम्॥
इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रैधा निदधे पदम्। समूढमस्यपाङ्ग सुरे॥
विष्णो॑ राटंमसि॒ विष्णो॑ः पृष्ठमसि॒ विष्णो॑ः श्रम्भेस्थो॒ विष्णो॑ः
स्यूरंसि॒ विष्णो॑ध्रुवमसि॒ वैष्णवमसि॒ विष्णवे॑ त्वा।
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधायु नमः॥५॥

बृहस्पते॑ अतियदर्यो अर्हाद्विमद्विभाति॑ क्रतुमञ्जनेषु।
यद्वादयुच्छवंसर्तप्रजात् तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥
इन्द्रमरुत्व इह पाहि॑ सोमं यथा॑ शार्यते अपिबः सुतस्य॑।
तव प्रणीती॑ तवं शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधियां उपमा अस्य विष्ठाः सुतश्च योनिमसंतश्च विवः॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये॑ नमः॥६॥

शं नो॑ देवीरभिष्टयु॑ आपो॑ भवन्तु पीतयै॑। शंयोरभिस्त्रवन्तु
नः॥ प्रजापते॑ न त्वदेतान्यन्यो॑ विश्वा॑ जातानि॑ परिता
बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो॑ अस्तु वृयङ्ग स्याम् पतयो
रयीणाम्। इमं यमप्रस्तुरमाहि॑ सीदाङ्गिरोभिः॑ पितृभिः॑

संविदानः। आत्वा मत्राः कविशस्ता वृहन्त्वेना राजन्
हृविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कयो नश्चित्र आभुवदूती सदावृथः सखा॑। कया॑
शचिंष्टया वृता। आउयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसंनन्मातरं पुनः।
पितरं च प्रयन्थसुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुबन्धु दामं
ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथोजीवः
पितुमङ्घि प्रमुक्तः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृणवन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशासै। समुषद्विरजायथा॑॥
ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्।
श्येनो गृध्राणां स्वधिंतिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्।
(ऋक्) सचिंत्र चित्रं चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं
वयोधाम्। चन्द्रं रुयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रचन्द्राभिर्गृणते
युवस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणे अष्टकम् - ३/प्रश्नः - ?)

आग्निर्नः पातु कृत्तिकाः। नक्षत्रं देवर्मिन्द्रियम्। इदमासां
विचक्षणम्। हुविग्रासं जुहोतन। यस्य भान्ति रश्मयो यस्य
केतवः। यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वाः। स कृत्तिकाभि-
रुभिसुंवसानः। अग्निर्नो देवः सुविते दंधातु॥१॥

प्रजापते रोहिणी वैतु पर्नीः। विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः।
सा नौ यज्ञस्य सुविते दंधातु। यथा जीवैम शरदः सर्वीराः।
रोहिणी देव्युद्गात्पुरस्तात्। विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना।
प्रजापतिः हुविषां वर्धयन्ती। प्रिया देवानामुपयातु
यज्ञम्॥२॥

सोमो राजा मृगशीरुषेण आगन्। शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य
धामं। आप्यायमानो बहुधा जनैषु। रेतः प्रजां यजमाने
दधातु। यत्ते नक्षत्रं मृगशीरुषमस्ति। प्रियः राजन् प्रियतमं
प्रियाणाम्। तस्मै ते सोम हुविषां विधेम। शं न एधि द्विपदे
शं चतुष्पदे॥३॥

आद्र्या रुद्रः प्रथमा न एति। श्रेष्ठो देवानां पतिरघ्नियानाम्।
नक्षत्रमस्य हुविषां विधेम। मा नः प्रजाः रीरिषन्मोत
वीरान्। हुती रुद्रस्य परिं णो वृणक्तु। आद्रा नक्षत्रं
जुषताः हुविर्नः। प्रमुश्मानौ दुरितानि विश्वाः। अपाघशः

सत्रुदत्तामरातिम्॥४॥

पुनर्नो देव्यदितिः स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेता॑ यज्ञम्।
पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वैः। पुनः पुनर्वो हविषा॑ यजामः। एवा
न देव्यदितिरन्वा॑। विश्वस्य भृत्री जगतः प्रतिष्ठा। पुनर्वसू
हविषा॑ वर्धयन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पाथः॥५॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षत्रमभि सम्भूव।
श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो
अस्तु। तिष्यः पुरस्तादुत मध्युतो नः। बृहस्पतिर्नः परि पातु
पुश्चात्। बाधेतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयः
स्याम॥६॥

इदं सुर्पेभ्यो हविरस्तु जुष्टम्। आश्रेषा येषांमनुयन्ति
चेतः। ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः सुर्पासो
हवमागमिष्ठाः। ये रोचने सूर्यस्यापि सुर्पाः। ये दिवं देवीमनु
सञ्चरन्ति। येषांमाश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः सुर्पेभ्यो
मधुमञ्जुहोमि॥७॥

उपहृताः पितरो ये मधासु। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः।
ते नो नक्षत्रे हवमागमिष्ठाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्।
ये अग्निदग्धा येऽनश्चिदग्धाः। येऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति।
याऽश्च विद्वा या॑ उ च न प्रविद्वा। मधासु यज्ञ॑ सुकृतं
जुषन्ताम्॥८॥

गवां पतिः फल्नुनीनामसि त्वम्। तदर्यमन्वरुणमित्र
चारुं। तं त्वा वयः सनितारः सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुप
संविशेम। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा
अनु सु यन्ति चेतः। अर्यमा राजाऽजरस्तुविष्मान्।
फल्नुनीनामृषभो रोरवीति॥९॥

श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्वा विदुः फल्नुनीस्तस्य
वित्तात्। अस्मभ्यं क्षत्रमजरः सुवीर्यम्। गोमदश्वदुप
सन्तुदेह। भगो ह दाता भग इत्प्रदाता। भगो देवीः
फल्नुनीरा विवेशा। भगस्येतं प्रसुं गमेम। यत्र देवैः
सधमाद मदेम॥१०॥

आयातु देवः संवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृत्ता रथेन।
वहन् हस्तः सुभग विद्वनापसम्। प्रयच्छन्तं पर्पुरि
पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वर्सीयः। दक्षिणेन
प्रतिगृणीम एनत्। दातारमृद्य संविता विदेय। यो नो
हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम्॥११॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभः संसं युवतिः
रोचमानाम्। निवेशयन्नमृतान्मत्याङ्गश्च। रूपाणि पिशन्
भुवनानि विश्वा। तन्नस्त्वष्टा तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं
भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः प्रजां वीरवतीः सनोतु। गोभिर्नो
अश्वैः समनकु यज्ञम्॥१२॥

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ठाम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः।
समीरयन् भुवना मातृरिश्वा०। अपद्वेषांसि नुदतामरातीः।
तत्रो वायुस्तदु निष्ठा० शृणोतु। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्।
तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा० तरेम दुरितानि
विश्वा०॥१३॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां
तद्विशाखे। तत्रो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात्
पुरस्तादभयं नो अस्तु। नक्षत्राणामधिपती विशाखे।
श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनपु बाधमानौ।
अपक्षुधं नुदतामरातिम्॥१४॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्युतः पौर्णमासी
जिंगाय। तस्यां देवा अधि संवसन्तः। उत्तमे नाकं
इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः।
पौर्णमास्युदंगाच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि विश्वा०।
उरु दुहां यजमानाय यज्ञम्॥१५॥

ऋद्ध्यास्मै हव्यैर्नमसोपसद्यै। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु।
अनूराधान् हविषां वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वीराः।
चित्रं नक्षत्रमुदंगात्पुरस्तात्। अनूराधास इति यद्वदन्ति।
तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययैर्वितैरन्तरिक्षे॥१६॥

इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये तुतारं।

तस्मिन्वयम् मृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम् दुरितिं दुरिष्टिम्।
पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवै। अषाढाय सहमानाय मीढुषै।
इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमदुहाना। उरुं कृणोतु यजमानाय
लोकम्॥१७॥

मूलं प्रजां वीरवर्तीं विदेय। परच्चेतु निरक्षेति: पराचा।
गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यजंमानाय मह्यम्।
अहर्नो अद्य सुविते दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। पराचीं
वाचा निरक्षेति नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमंस्तु मह्यम्॥१८॥

या दिव्या आपः पयसा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत
पार्थिवीर्याः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः
शङ् स्योना भवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः।
याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः। यासामषाढा मधुं भक्षयन्ति।
ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु॥१९॥

तत्रो विश्वे उपं शृणवन्तु देवाः। तदपाढा अभिसंयन्तु
यज्ञम्। तत्रक्षत्रं प्रथतां पशुभ्यः। कृषिवृष्टिर्यजंमानाय
कल्पताम्। शुभ्राः कन्या युवतयः सुपेशासः। कर्मकृतः
सुकृतो वीर्यवितीः। विश्वान् देवान् हविषां वर्धयन्तीः।
अषाढाः काममुपं यान्तु यज्ञम्॥२०॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजयस्वर्वमेतत्। अमुं च लोकमिदम्
च सर्वम्। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विजित्य। श्रियं दधत्वहृणीय-

मानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेमौ। तत्रो
नक्षत्रमभिजिद्विचंष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतनाः सञ्जयेमा।
तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्॥२१॥

शृणवन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्या उपशृणोमि
वाचम्। महीं देवीं विष्णुपलीमजूर्याम्। प्रतीर्चीमेनाऽ
हविषां यजामः। त्रेधा विष्णुरुरुगायो विचक्रमे। महीं दिवं
पृथिवीमन्तरिक्षम्। तच्छ्रौणैति श्रवं इच्छमाना। पुण्युङ्ग
श्लोकं यजमानाय कृणवती॥२२॥

अष्टौ देवा वसंवः सोम्यासः। चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः।
ते यज्ञं पान्तु रजसः पुरस्तात्। संवृथ्सरीणममृतः स्वस्ति।
यज्ञं नः पान्तु वसंवः पुरस्तात्। दक्षिणतोऽभियन्तु
श्रविष्ठाः। पुण्यं नक्षत्रमभि संविशाम। मा नो
अरातिरघशऽसाऽगन्॥२३॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः। नक्षत्राणाऽशतभिंषग्वसिंषः।
तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। श्रूतः सहस्रां भेषजानि
धत्तः। यज्ञं नो राजा वरुण उपयातु। तत्रो विश्वे अभि
संयन्तु देवाः। तत्रो नक्षत्रः शतभिंषग्जुषाणम्। दीर्घमायुः
प्रतिरद्वेषजानि॥२४॥

अज एकपादुदंगात्पुरस्तात्। विश्वा भूतानि प्रति
मोदमानः। तस्य देवाः प्रसुवं यन्ति सर्वैः प्रोष्ठपदासौ
अमृतस्य गोपाः। विभ्राजमानः समिधान उग्रः।

आऽन्तरिक्षमरुहृदगुन्धाम्। तः सूर्यं देवमुजमेकपादम्।
प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे॥२५॥

अहिर्बुधियः प्रथमान एति। श्रेष्ठो देवानां मुत मानुषाणाम्।
तं ब्राह्मणाः सौमपाः सोम्यासः। प्रोष्ठपदासो अभि रक्षन्ति
सर्वे। चत्वार एकमभि कर्म देवाः। प्रोष्ठपदास इति यान्
वदन्ति। ते बुधियं परिषद्य ई स्तुवन्तः। अहिं रक्षन्ति
नमसोपसद्यं॥२६॥

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम्। पुष्टिपर्ती पशुपा वाजंबस्त्यो।
इमानि हृव्या प्रयत्ना जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्।
क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवती नः। गावो नो अश्वां अन्वेतु पूषा।
अन्नं रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजं सनुतां यजमानाय
यज्ञम्॥२७॥

तदश्विनांवश्वयुजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः।
स्वं नक्षत्रं हविषा यजन्तौ। मध्वा सम्पृक्तौ यजुषा
समक्तौ। यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य
दूतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम्।
नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्म्याम्॥२८॥

अपं पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्यमो राजा भगवान्
विचष्टाम्। लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुगं
नुः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा।

यस्मि॑न्नेनम्॒भ्यषि॑श्चन्त दे॒वाः। तद॑स्य चि॒त्रः हु॒विषा॑ यजाम।
अपं पा॒प्मानु॑ भरंणीर्भरन्तु॥२९॥

नि॒वेशंनी सु॒ङ्गमंनी॑ वसू॒नां विश्वा॑ रू॒पाणि॑ वसू॒न्यावेशयंन्ती।
सु॒हसू॒पोषः सु॒भगा॑ रराणा॑ सा नु॑ आगु॒न्वर्चसा संविदाना॥
यत्ते॑ दे॒वा अद्युर्भाग॒धेयमावास्ये सु॒ंवसंन्तो महित्वा। सा
नो॑ युज्ञं पिंपृहि॑ विश्ववारे रु॒यिं नो॑ धेहि॑ सुभगे सु॒वीरम्॥३०॥
ॐ॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑॥



॥गणपत्यर्थशीर्षोपनिषत्॥

ॐ॑ भद्रं कर्णभिः॑ शृणुयाम्॑ देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
स्थिरैरङ्गस्तुषुवाः संस्तनूभिः। व्यशेम॑ दे॒वहिंतु॑ यदायुः।
स्वस्ति॑ नु॑ इन्द्रो॑ वृद्धश्रवाः। स्वस्ति॑ नः॑ पूषा॑ विश्ववेदाः।
स्वस्ति॑ नस्ताक्षर्यो॑ अरिष्टनेमिः। स्वस्ति॑ नो॑ बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑॥

ॐ॑ नमस्ते॑ गणपतये। त्वमेव॑ प्रत्यक्षं॑ तत्त्वमसि। त्वमेव॑
केवलं॑ कर्ताऽसि। त्वमेव॑ केवलं॑ धर्ताऽसि। त्वमेव॑ केवलं॑
हर्ताऽसि। त्वमेव॑ सर्वं॑ खल्विदं॑ ब्रह्मासि। त्वं॑ साक्षादात्माऽसि
नित्यम्॥१॥

ऋतं वृच्मि। सत्यं वृच्मि॥२॥

अवं त्वं माम्। अवं वक्तारम्। अवं श्रोतारम्। अवं दातारम्। अवं धातारम्। अवानूचानमंवं शिष्यम्। अवं पश्चात्तात्। अवं पुरस्तात्। अवोत्तरात्तात्। अवं दक्षिणात्तात्। अवं चोर्ध्वात्तात्। अवाधुरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहिं समन्तात्॥३॥

त्वं वाङ्ग्यस्त्वं चिन्मयः। त्वमानन्दमयस्त्वं ब्रह्ममयः। त्वं सच्चिदानन्दाद्वितीयोऽसि। त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि॥४॥

सर्वं जगदिदं त्वत्वों जायते। सर्वं जगदिदं त्वत्वस्तिष्ठति। सर्वं जगदिदं त्वयि लयमेष्युति। सर्वं जगदिदं त्वयि प्रत्येति। त्वं भूमिरापोऽनलोऽनिलो नुभः। त्वं चत्वारि वाक्परिमितां पदानि॥५॥

त्वं गुणत्रयातीतः। त्वम् अवस्थात्रयातीतः। त्वं देहत्रयातीतः। त्वं कालत्रयातीतः। त्वं मूलाधारस्थितोऽसि नित्यम्। त्वं शक्तित्रयात्मकः। त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम्। त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥६॥

गुणादीं पूर्वमुच्चार्यं वर्णादीं तदनन्तरम्। अनुस्वारः परतः। अर्धेन्दुलस्तिम्। तारेण क्रृद्धम्। एतत्तत्व-

मनुस्वरूपम्। गकारः पूर्वरूपम्। अकारो मध्यमरूपम्।
अनुस्वारश्चान्त्यरूपम्। बिन्दुरुत्तररूपम्। नादः सन्धानम्।
सङ्हिता सन्धिः। सैषा गणेशविद्या। गणक कृषिः।
निचृद्गायत्रीच्छन्दः। श्रीमहागणपतिर्देवता। ॐ गं गणपतये
नमः॥७॥

एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि।
तत्रो दन्ती प्रचोदयात्॥८॥

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कशधारिणम्।
रदं च वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषकघजम्॥

रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम्।
रक्तं गन्धानुलिपाङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।
आविर्भूतं च सृष्टादौ प्रकृतेः पुरुषात्परम्।
एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः॥९॥

नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्ते
अस्तु लम्बोदरायैकदन्ताय विद्मविनाशिने शिवसुताय
श्रीवरदमूर्तये नमो नमः॥१०॥

एतदथर्वशीर्षं योऽधीते। स ब्रह्मभूयाय कल्पते। स
सर्वविद्वैर्न बाध्यते। स सर्वतः सुखमेधते। स पञ्चमहापापात्
प्रमुच्यते। सायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति।

प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति। सायं प्रातः प्रयुज्ञानो अपापो भूवति। सर्वत्राधीयानोऽपविघ्नो भूवति। धर्मार्थकाममोक्षं च विन्दुति। इदमर्थवशीर्षमशिष्यायं न देयम्। यो यदि मोहादास्यति स पापीयान् भूवति। सहस्रावर्तनाद्यं यं काममधीते तं तमनेन साधुयेत्॥११॥

अनेन गणपतिमभिषिञ्चति स वार्मी भूवति। चतुर्थ्यामनश्नन् जपति स विद्यावान् भूवति। इत्यर्थवर्णवाक्यम्। ब्रह्माद्यावरणं विद्यान्न बिभेति कदाचनेति॥१२॥

यो दूर्वाङ्करैर्यजति स वैश्रवणोपमो भूवति। यो लाजैर्यजति स यशोवान् भूवति स मेधावान् भूवति। यो मोदकसहस्रेण यजति स वाञ्छितफलमंवाप्नोति। यः साज्यसमिद्विर्यजति स सर्वं लभते स सर्वं लभुते॥१३॥

अष्टौ ब्राह्मणान् सम्यग्ग्राहयित्वा। सूर्यवर्चस्वी भूवति। सूर्यग्रहे महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जस्त्वा सिद्धमन्नो भूवति। मृहाविघ्नात् प्रमुच्युते। मृहादोषात् प्रमुच्युते। मृहापापात् प्रमुच्युते। मृहाप्रत्यवायात् प्रमुच्युते। स सर्वविद्ववति स सर्वविद्ववति। य एवं वेद। इत्युपनिषत्॥१४॥

सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै। तेजस्विनाऽवर्धीतमस्तु मा विद्विषावहै॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ मृत्युञ्जयहोम-मन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं नु आगंन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्ण
वनस्पतैरिवाभिनः शीयता ऽ रुयिः सचतां नुः शचीपतिः॥१॥

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्।
चक्षुष्मते शृण्वते तै ब्रवीमि मा नः प्रजाऽ रीरिषो मोत
वीरान्॥२॥

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य
गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वऽहसो ज्योग्जीवा
जुरामशीमहि॥३॥

अमुत्र भूयादध्य यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः।
प्रत्यौहतामश्विनां मृत्युमस्मादेवानामग्रे भिषजा शचीभिः॥४॥

हरि ऽ हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मतीनाम्।
ब्रह्म सर्वपुमनुमेदमागादयनं मा विकर्धीर्विक्रमस्व॥५॥

शल्कैरग्निमिन्द्यान उभौ लोकौ सनेमहम्। उभयोर्लोकयोर-
ऋष्वाऽति मृत्युं तराम्यहम्॥६॥

मा छिदो मृत्यो मा वर्धीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमोषीः।
प्रजां मा मैरीरिष आयुरुग्रं नृचक्षंसं त्वा हुविषा विधेम॥७॥

मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नु उक्षन्तमुत मा नं
उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो
रुद्र रीरिषः॥८॥

मा नस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा नो

अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामि^१तो वंधीरहुविष्मन्तो
नमंसा विधेम ते॥९॥

प्रजापते न त्वदेतान्युन्यो विश्वा जातानि परिता
बंभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वृयः स्याम् पतंयो
रयीणाम्॥१०॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि। मध्यवन्धुग्धि
तव तन्न ऊतये विद्विषो विमृधौ जहि॥११॥

स्वस्तिदा विशस्पतिर्वृत्रहा विमृधौ वृशी। वृषेन्द्रः पुर एतु
नः स्वस्तिदा अभयङ्करः॥१२॥

ऋम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वरुकमिव
बन्धनामृत्योमुक्षीय माऽमृतात्॥१३॥

अपमृत्युमपुक्षुधम्। अपेतः शपथं जहि। अधा नो अग्न
आवह। रायस्पोषः सहस्रिणम्॥१४॥

ये तै सुहस्रमयुतं पाशाः। मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
यज्ञस्य माययाः। सर्वानवयजामहे॥१५॥

जातवेदसे सुनवाम् सोम मरातीयतो निदहाति वेदः। स
नः परूपदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरिताऽत्यग्निः॥१६॥

भूर्भुवः स्वः। ओजो बलम्। ब्रह्म क्षत्रम्। यशो महत्।
सत्यं तपो नाम। रूपममृतम्। चक्षुः श्रोत्रम्। मन् आयुः।
विश्वं यशो महः। समं तपो हरो भाः। जातवेदा यदि वा
पावकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि। शं प्रजाभ्यो

यज्ञमानाय लोकम्। ऊर्जु पुष्टिं ददेद्भ्यावंवृथ्स्व॥१७॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूः॥१८॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भुवः॥१९॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां सुवः॥२०॥

मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धतां भूर्भुवः सुवः॥२१॥ मृत्युर्नश्यत्वायुर्वर्धताम्॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



(तेत्तिरीयारण्यकम् - ४/प्रपाठकः - ३/अनुचाकः - १५)

हरि॒ हरंन्तुमनुयन्ति देवाः। विश्वस्येशानं वृषभं
मंतीनाम्। ब्रह्म सर्वपमनुमेदमागात्। अयनं मा
विवधीर्विक्रमस्व। मा छिंदो मृत्यो मा वंधीः। मा मे
बलं विवृंहो मा प्रमोषीः। प्रजां मा मै रीरिषु आयुरुग्रा
नुचक्षेसं त्वा हविषां विधेम। सुद्यश्चकमानाय। प्रवेपानाय
मृत्यवै॥१॥

प्रास्मा आशा अशृण्वन्। कामैनाजनयन्पुनः। कामैन मे
काम् आगात्। हृदयाद्घृदयं मृत्योः। यदमीषामुदः प्रियम्।
तदैतूपमामुभि। परं मृत्यो अनु परेहि पन्थाम्। यस्ते स्व
इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते तैः ब्रवीमि। मा नः प्रजाः
रीरिषो मोत वीरान्। प्र पूर्व्य मनसा वन्दमानः। नाधमानो
वृषभं चर्षणीनाम्। यः प्रजानामेकराण्मानुषीणाम्। मृत्युं
यज्ञे प्रथमजामृतस्य॥२॥

॥ महान्यासः ॥

॥ पञ्चाङ्गरुद्रन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमत्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः॥१॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
धन्वने ब्रह्म्यामुत ते नमः॥ या तु इषुः शिवतमा शिवं
बभूव ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥

(EAST)

कं खं गं घं डं। यरलवशाषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पूर्वाङ्गरुद्राय नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे मकाराय नमो नमः॥२॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पर्णं
वनस्पतैरिवाभिनः शीयताऽ रुयिः स च तान्नः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं ऊं ऊं। यरलवशाषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
दक्षिणाङ्गरुद्राय नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे शिकाराय नमो नमः॥३॥

ॐ। निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय
नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय
नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः।

दिव्यलिङ्गाय नमः। भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय
नमः। शर्वलिङ्गाय नमः। शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय
नमः। ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय नमः। आत्माय नमः।
आत्मलिङ्गाय नमः। परमाय नमः। परमलिङ्गाय नमः।
एतथ्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं ह स्थापयति पाणिमत्रं
पवित्रम्।

(WEST)

टं ठं डं ढं णं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
पश्चिमाङ्गरुद्राय नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।
वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः॥४॥
यो रुद्रो अग्नौ यो अफ्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा
भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
उत्तराङ्गरुद्राय नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।
यल्लिङ्गं पूजयेन्नित्यं यकाराय नमो नमः॥५॥
प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनां प्यायस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय।
ऊर्ध्वाङ्गरुद्राय नमः।



॥ पश्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पश्चमुखप्रार्थना-सहितम् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि।
तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात् ॥

संवर्तांग्नि-तटिलदीप-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणं
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम्।
अर्घेन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकं
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गमुखाय नमः। (EAST)

अघोरेऽभ्योऽथ घोरेऽभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररुपेभ्यः॥
कालाभ्रमराङ्गन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गेक्षणं
कर्णोद्भासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्धिनदंष्ट्राङ्गुरम्।
सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरं
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चाथर्वनादोदयम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गमुखाय नमः। (SOUTH)

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।
भुवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवाय नमः॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभं
 भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।
 विष्णु-ब्रह्म-मरुद्वर्णार्चितपदं ऋग्वेदनादोदयं
 वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गमुखाय नमः। (WEST)

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः
 कालाय
 नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय
 नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमौ मनोन्मनाय
 नमः॥

गौरं कुङ्कुमपङ्कितं सुतिलकं व्यापाण्डुमण्डस्थलं
 भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम्।
 स्त्रिघं बिम्बफलाधरं प्रहसितं नौलालकालङ्कृतं
 वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्रं हरस्योत्तरम्॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गमुखाय नमः। (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिंपति॒ब्रह्म॒णोऽधिंपति॒ब्रह्मा॑ शि॒वो मै॑ अस्तु
 सदाशि॒शि॒वोम्॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं पद्मिंशतत्त्वाधिकं
 तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः।
 ओङ्कारादि समस्तमन्त्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
 वन्दे पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम्॥
 ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः। (UPWARDS)

॥केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः॥

या तै रुद्र शिवा तुनूरघोराऽपांपकाशिनी।
 तया नस्तुनुवा शन्तमया गिरिशन्तुभिचाँकशीहि॥
 शिखायै नमः॥ (TUFT)

अस्मिन् मंहृत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि।
 तेषां सहस्रयोज्ञनेऽवृथन्वानि तन्मसि॥
 शिरसे नमः॥ (TOP OF HEAD)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्।
 तेषां सहस्रयोज्ञनेऽवृथन्वानि तन्मसि॥

ललाटाय नमः॥ (FOREHEAD)

हृसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्बोता वेदिषदतिथिरुरोणुसत्।
 नृषद्वरुसद्वत्सद्वायोमुसदुजा गोजा क्रतुजा अंद्रिजा क्रृतं
 बृहत्॥

भ्रुवोर्मध्याय नमः॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

नेत्राभ्यां नमः॥ (EYES)

नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय
च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय
च।

कर्णाभ्यां नमः॥ (EARS)

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः।

वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो नमसा विधेम
ते॥

नासिकायै¹ नमः॥ (NOSE)

अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुये॥
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव।
मुखाय नमः॥ (FACE)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

कण्ठाय नमः॥ (NECK)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवं रुद्रा उपश्रिताः।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

उपकण्ठाय नमः॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै।
उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥

¹नासिकाभ्यां

बाहुभ्यां नमः॥ (SHOULDERS)

या ते हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बूभूवं ते धनुः।
तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्षया परिष्वज॥
उपबाहुभ्यां नमः॥ (ELBOW TO WRIST)

परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु परि ल्वेषस्य दुर्मतिरघायोः।
अवं स्थिरा मधवंद्यस्तनुष्व मीद्वस्तोकायु तनयाय मृडय॥
मणिबन्धाभ्यां नमः॥ (WRISTS)

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषुङ्गिणः।
तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि॥
हस्ताभ्यां नमः॥ (HANDS)

सूद्योजातं प्रपद्यामि सूद्योजातायु वै नमो नमः।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्ववायु नमः॥
अङ्गुष्ठाभ्यां नमः॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवायु नमौ ज्येष्ठायु नमः श्रेष्ठायु नमौ रुद्रायु नमः।
कालायु नमः कलविकरणायु नमो बलविकरणायु नमो
बलायु नमो बलप्रमथनायु नमः सर्वभूतदमनायु नमो
मनोन्मनायु नमः॥

तर्जनीभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वभ्यः सर्वशर्वभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
मध्यमाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि।
तन्नौ रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनामिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिपतिर्ब्रह्मां शिवो मैं अस्तु सदाशिवोम्॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय
हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय उमापतये पशुपतये नमो नमः॥
करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT

AND BACK)

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥ (HEART)

नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमः॥
पृष्ठाय नमः॥ (BACK)

नमस्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः॥
कक्षाभ्यां नमः॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः॥
पार्श्वाभ्यां नमः॥ (TRUNK)

विज्युं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उता।
अनेशत्रुस्येषंव आभुरस्य निषङ्गधिः॥

जठराय नमः॥ (STOMACH)

हिरण्यगर्भः समर्वताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।

सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
नाभ्यै नमः॥ (NAVEL)

मीढुष्टम् शिवंतम् शिवो नः सुमना भव।
परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्ति वसान् आ चरु पिनाकं
बिभ्रदा गंहि॥

कट्ट्यै नमः॥ (WAIST)

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृथन्वानि तन्मसि॥

गुह्याय नमः॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्।
तेषां सहस्रयोजने ऽवृथन्वानि तन्मसि॥

अण्डाभ्यां नमः॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शिरा जातवेदा अक्षरं परमं पदम्।
वेदानां शिरसि माता आयुष्मन्त करोतु माम्॥

अपानाय नमः॥ (ANUS)

मा नौ महान्तमुत मा नौ अर्भकं मा नु उक्षन्तमुत मा
नं उक्षितम्।

मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तुनुवो रुद्र
रीरिषः॥

ऊरुभ्यां नमः॥ (THIGHS)

एष तै रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनावुसेनं परो मूजवुतोऽती-

ह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तः कृत्तिवासाः॥

जानुभ्यां नमः॥ (KNEES)

सुःसृष्टजिथ्सोमपा बाहुशुद्ध्यूर्ध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता।
बृहस्पते परिदीया रथेन रक्षोहाऽमित्राऽ अपुबाधमानः॥

जङ्घाभ्यां नमः॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्रं भूतं भुवं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।
सर्वो हैष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

गुल्फाभ्यां नमः॥ (ANKLES)

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा युव्युधः।
तेषाऽ सहस्रयोजुनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

पादाभ्यां नमः॥ (FEET)

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।
अहीङ्कृ सर्वाङ्गभ्यु-न्थसर्वाश्च यातुधान्यः॥
कवचाय हुम्॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS
TOUCHING SHOULDERS)

नमो बिल्मिने च कवुचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय
च॥

उपकवचाय हुम्॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे।
अथो ये अस्यु सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥
नेत्रत्रयाय वौषट्॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS THE

THREE EYES)

प्र मुँश्च धन्वंनस्त्वमुभयोरार्नियोज्याम्।
याश्च ते हस्तु इष्ठवः परा ता भंगवो वप॥
अस्त्राय फट्॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND ON
LEFT PALM)

य एुतावंन्तश्च भूयां सश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषां सहस्रयोज्जनेऽवधन्वानि तन्मसि॥
इति दिग्बन्धः॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS
AROUND SELF)



॥मूर्धादिपादान्तं दशाक्षरी दशाङ्गं (द्वितीयो) न्यासः॥

ॐ मूर्धे नमः। नं नासिकाय² नमः। मो ललाटाय नमः।
भं मुखाय नमः। गं कण्ठाय नमः। वं हृदयाय नमः। तें
दक्षिणहस्ताय नमः। रुं वामहस्ताय नमः। द्रां नाभ्यै नमः।
यं पादाभ्यां नमः।

॥पादादिमूर्धान्तं पञ्चाङ्गं (तृतीयो) न्यासः॥

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजाताय वै नमो नमः।
भुवे भुवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भुवाय नमः॥
पादाभ्यां नमः॥

वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः। श्रेष्ठाय नमौ रुद्राय नमः।
कालाय नमः। कलविकरणाय नमौ बलविकरणाय नमौ

²नासिकाभ्यां

बलायु नमो बलप्रमथनायु नमः सर्वभूतदमनायु नमो
मुनोन्मनायु नमः॥
ऊरुभ्यां नमः॥

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥

तत्पुरुषाय विद्धिहै महादेवाय धीमहि।
तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥
मुखाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणो-
ऽधिंपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम्॥
हंस हंस मूर्धे नमः॥



॥हंसगायत्री॥

अस्य श्री-हंसगायत्री महामन्त्रस्य। अव्यक्त परब्रह्म
ऋषिः। अव्यक्त गायत्री छन्दः। परमहंसो देवता॥ हंसां
बीजम्। हंसीं शक्तिः। हंसूं कीलकम्॥
परमहंस-प्रसाद-सिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

हंसां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हंसीं तर्जनीभ्यां नमः। हंसूं
मध्यमाभ्यां नमः। हंसैं अनामिकाभ्यां नमः। हंसौं
कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हंसः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः। हंसां

हृदयाय नमः। हंसों शिरसे स्वाहा। हंसूं शिखायै वषट्।
हंसें कवचाय हुम्। हंसों नेत्रत्रयाय वौषट्। हंसः अस्त्राय
फट्। भूर्भुवस्सुवरोम् इति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम्॥

हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः॥

हुंस् हुंसायं विद्धिहैं परमहुंसायं धीमहि।

(एवं त्रिः)

तत्रौ हंसः प्रचोदयात्॥

हंस हंसेति यो ब्रूयाद्धसो नामे सदाशिवः।

एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत्॥

॥दिक् सम्पुटन्यासः॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रातारुमिन्द्रमवितारुमिन्द्रः। हवेहवे सुहवः।
शूरमिन्द्रम्॥

हुवे नु शक्रं पुरुहृतमिन्द्रः। स्वस्ति नो मधवां धात्विन्द्रः॥

[ॐ] लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतय
ऐरावतवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [इन्द्रः संरक्षतु॥]

॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं त्वन्नौ अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽव॑
यासिसीष्टाः।

यज्ञिष्ठो वह्नितम् शोशुचानो विश्वा द्वेषां सि प्रमुमुग्ध्यस्मत्॥

[नं] रं भूर्भुवः सुवः। अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये-
ऽजवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्नये नमः। अग्निः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [अग्निः संरक्षतु॥] ॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मों] हं सुं नः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे युम
एति राजा॥

यस्मिन्नेनम् भ्यर्षिश्चन्त देवाः। तदस्य चित्रं हृविषां यजाम॥

[मों] हं भूर्भुवः सुवः। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये
महिषवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [यमः संरक्षतु॥] ॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं। असुन्वन्तुमयं जमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां
तस्करस्यान्वेषि।

अन्यम् स्मदिच्छु सा तं इत्या नमो देवि निरकृते तुभ्यं मस्तु॥

[भं] षं भूर्भुवः सुवः। निरक्षतये खङ्गहस्ताय रक्षोधिपतये
नरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कार-
भूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

निरक्षतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निरक्षतये नमः। निरक्षतिः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [निरक्षतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं। तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानुस्तदा शास्ते यजमानो
हुविर्भिः।

अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशःसु मा नु आयुः प्रमोषीः॥

[गं] वं भूर्भुवः सुवः। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये
मकरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्वोः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वरुणः संरक्षतु॥] ॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं। आ नौ नियुद्धिः शतिर्नाभिरध्वरम्। सुहस्त्रिणीभिरुप-
याहि यज्ञम्।

वायो अस्मिन् हुविर्भिं मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा
नः॥

[वं] यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्कुशध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये
मृगवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय

सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने³ यं वायवे नमः। वायुः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [वायुः संरक्षतु॥] ॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[तें] सं वय॑ सौम ब्रुते तवे। मनस्तुनूषु बिभ्रतः।
प्रजावन्तो अशीमहि॥

[तें] सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय
नक्षत्राधिपतये अश्ववाहनाय साङ्गाय सायुधाय
सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वर-
पार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [सोमः संरक्षतु॥] ॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशानुं जगतस्तुस्थुषुस्पतिम्। धियुं
जिन्वमवंसे हूमहे वयम्।

पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तयै॥

[रुं] शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये
वृषभवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ईशानदिग्भागे नाभिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [ईशानः संरक्षतु॥] ॥८॥

³नासिकयोः स्थाने

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये
भरहूतौ सजोषाः ।
यः शंसते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अवन्तु
देवाः॥

[द्रां] खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये
हंसवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्धिस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो
वरदो भवतु॥ [ब्रह्मा संरक्षतु॥] ॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[यं] ह्रीं स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।

यच्छान् शर्म सप्रथाः॥

[यं] ह्रीं भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये
गरुडवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय
सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने ह्रीं विष्णवे नमः। विष्णुः
सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥



॥घोडशाङ्गरौद्रीकरणम्॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः
शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ आं। विभूर्सि प्रवाहेणो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
शिखास्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ आं। वहिंरसि हव्यवाहेनो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
शिरस्थाने रुद्राय नमः॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ इं। श्वात्रौऽसि प्रचेता रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ इं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मूर्धिस्थाने
रुद्राय नमः॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥
ॐ ई। तुथौऽसि विश्ववेदा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ई [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
ललाटस्थाने रुद्राय नमः॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। उशिगांसि कुवी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नेत्रयोः⁴
स्थाने रुद्राय नमः॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। अङ्गारिरसि बम्भारी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कर्णयोः स्थाने रुद्राय नमः॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। अवस्युरसि दुवस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
मुखस्थाने रुद्राय नमः॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। शुन्ध्यूरसि मार्जलीयो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कण्ठस्थाने रुद्राय नमः॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लं। सुम्राडसि कृशानु रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। बाह्वोः
स्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लृं। पुरिषद्योऽसि पवमानो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ लृं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
हृदयस्थाने रुद्राय नमः॥१०॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। प्रतक्षोऽसि नभस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
नाभिस्थाने रुद्राय नमः॥११॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। असम्मृष्टोऽसि हव्यसूदो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
कटिस्थाने रुद्राय नमः॥१२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ॐ। कृतधार्माऽसि सुवर्ज्योती रौद्रेणार्नीकेन पाहि
माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ॐ [ॐ] भूर्भुवः
सुवरोम्। ऊरुस्थाने रुद्राय नमः॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ औं। ब्रह्मज्योतिरसि सुवर्धमा रौद्रेणार्नीकेन पाहि
माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ औं [ॐ] भूर्भुवः
सुवरोम्। जानुस्थाने रुद्राय नमः॥१४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अं। अजौऽस्येकंपाद्रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि
मा मा मा हिंसीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जङ्घास्थाने
रुद्राय नमः॥१५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय
च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अः। अहिंसि बुधियो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने
पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अः [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्।
पादयोः स्थाने रुद्राय नमः॥१६॥

त्वगस्थिगतैः सर्वपापैः प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो
भवति।

ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-
डाकिनी-सर्प-श्वापद-वृश्चिक-तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे
ज्वलन्तं पश्यन्तु। मां रक्षन्तु। यजमानं रक्षन्तु। सर्वान्
महाजनान् रक्षन्तु॥



॥गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः॥

मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दंधातु।
या इष्टा उषसौ निम्रुचश्च ताः सन्दधामि हुविषां घृतेन।
गुह्याय नमः॥१॥

अबाऽध्यग्निः समिधा जनानां प्रतिं धेनुमिंवाऽयतीमुषासम्।
युह्वा इव प्रवयामुज्जिहानाः प्रभानवः सिस्ते नाकुमच्छ।
नाभ्यै नमः॥२॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्यतिः पृथिव्या अयम्।
अपाः रेताऽसि जिन्वति॥ हृदयाय नमः॥३॥

मूर्धानं दिवो अरुतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम्।
कविः सम्राज्ञमतिंथि जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥
कण्ठाय नमः॥४॥

मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभि-
वस्ताम्।

उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः॥
मुखाय नमः॥५॥

जातवेदा यदि वा पावुकोऽसि। वैश्वानुरो यदि वा
वैद्युतोऽसि।
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम् ऊर्ज पुष्टि ददंद्यावैवृथ्स्व॥
शिरसे नमः॥६॥



॥ आत्मरक्षा ॥

(तेतिरीयब्राह्मणे अष्टकं - २/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - ११)

ब्रह्मात्मन्वदंसृजता। तदंकामयता। समात्मना पद्येयेति।
आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै दशमः हृतः प्रत्येषुणोत्।
स दशहृतोऽभवत्। दशहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं दशहृतः
सन्तम्। दशहृतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि
देवाः॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै सप्तमः हृतः
प्रत्येषुणोत्। स सप्तहृतोऽभवत्। सप्तहृतो हृ वै नामैषः। तं
वा एतः सप्तहृतः सन्तम्। सप्तहृतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण।
पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्नयत। तस्मै षष्ठमः हृतः प्रत्येषुणोत्।
स षड्हृतोऽभवत्। षड्हृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतः षड्हृतः
सन्तम्। षड्हृतेत्याचंक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै पश्चमं हृतः
प्रत्येषुणोत्। स पश्चहृतोऽभवत्। पश्चहृतो हृते नामैषः।
तं वा एतं पश्चहृतं सन्तम्। पश्चहृतेत्याचंक्षते परोक्षेण।
परोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै चतुर्थं हृतः
प्रत्येषुणोत्। स चतुर्हृतोऽभवत्। चतुर्हृतो हृते वै
नामैषः। तं वा एतं चतुर्हृतं सन्तम्। चतुर्हृतेत्याचंक्षते
परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

तमन्त्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्ठं हृतः प्रत्येषुषीः।
त्वयैनानारख्यातार इति। तस्मान्तु हैनांश्चतुर्होतार
इत्याचंक्षते। तस्माच्छुश्रूषुः पुत्राणां हृद्यतमः। नेदिष्ठो
हृद्यतमः। नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति। य एवं वेद।
आत्मने नमः॥

॥शिवसङ्कल्पः॥

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतममृतेन सर्वम्।
येन यज्ञस्त्रायते सप्तहौता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१॥

येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु
यन्ति। यथसुमितमनुसंयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२॥

येन कर्माण्युपसो मनीषिणो यज्ञे कृष्णन्ति विदथेषु धीराः।

यदपूर्वं युक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३॥

यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्व यज्ञोतिरन्तरमृतं प्रजासु।

यस्मान्न ऋते किं च न कर्म क्रियते तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥४॥

सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयतेऽभीशुभिवाजिन इव।
हृत्यतिष्ठं यदंजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥५॥

यस्मिनृच्चः साम् यजूःषि यस्मिन् प्रतीष्ठिता
रथनाभाविवाराः। यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं प्रजानां तन्मे
मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥६॥

यदत्र पृष्ठं त्रिशतं सुवीरं यज्ञस्य गुह्यं नवनामाय्यम्।
दशं पञ्च त्रिंशतं यत्परं च तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥७॥

यज्ञाग्रतो दूरमुदैति दैवं तदु सुसस्य तथैवैति। दूरङ्गमं
ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥८॥

येनेदं विश्वं जगतो बभूव ये देवापि महतो जातवेदाः।
तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥९॥

येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च।

येनेदं जगद्वापां प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१०॥

ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः। ते
श्रोत्रे चक्षुषी सञ्चरन्तं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥११॥

अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।
सूक्ष्मांश्चूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१२॥

एका च दश शतं च सहस्रं चायुतं च
नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च
परार्धश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१३॥

ये पञ्च पञ्चादश शतः सहस्रमयुतं न्यर्बुदं च। ते
अग्निचित्येष्टकास्त शरीरं तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥१४॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात्। यस्य
योनि परिपश्यन्ति धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१५॥

यस्येदं धीराः पुनन्ति कवयो ब्रह्माणमेतं त्वा वृणत इन्दूम्।
स्थावरं जड़मं द्यौरोकाशं तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥१६॥

परात्परतरं चैव यत्पराचैव यत्परम्।
यत्परात्परतो ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१७॥

परात्परतरो ब्रह्मा तत्परात्परतो हरिः।
तत्परात्परतोऽधीशस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१८॥

या वैदादिषु गायत्री सर्वव्यापी महेश्वरी।
ऋग्यजुः सामार्थवैश्व तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१९॥

यो वै देवं महादेवं प्रणवं परमेश्वरम्।
यः सर्वे सर्ववेदैश्च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२०॥

प्रयतः प्रणवोङ्कारं प्रणवं पुरुषोत्तमम्।
ओङ्कारं प्रणवात्मानं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२१॥

योऽसौ सर्वेषु वेदेषु पठ्यते ह्यज्ञ इश्वरः।

अकायो निर्गुणो ह्यात्मा तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२२॥

गोभिर्जुष्टं धनेन ह्यायुषा च बलेन च।

प्रजयो पशुभिः पुष्कराक्षं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२३॥

कैलासशिखरे रम्ये शङ्करस्य शिवालये।

देवतास्तत्र मोदन्ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२४॥

विश्वतश्क्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्।

सं बाहुभ्यां नगति सम्पत्तैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव

एकस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२५॥

ऋम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।

उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्तन्मे मनः

शिवसङ्कल्पमस्तु॥२६॥

चतुरो वेदानधीयीत सर्वशास्त्रमयं विदुः।

इतिहासपुराणानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२७॥

मा नौ महान्तमुत मा नौ अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न

उक्षितम्। मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा
नस्तुनुवो रुद्र रीरिषस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२८॥
मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नौ रुद्र भामितोऽवधीरहविष्मन्तो
नमस्सा विधेम ते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२९॥

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।

ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो
नमस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३०॥

कदुद्रायु प्रचेतसे मीढुष्टमायु तव्यसे।

वो चेम् शन्तम् हृदे। सर्वो ह्येष रुद्रस्तसमै रुद्रायु नमो
अस्तु तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३१॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमुतः सुरुचो वेन आवः।

सबुधियो उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च
विवस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३२॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।

य ईशो अस्य द्विपदश्वतुष्पदः कस्मै देवाय

हविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३३॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिष्यं यस्य देवाः।

यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय

हविषां विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अपसु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा

भुवंनाऽऽविवेश् तस्मै रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥३५॥

गन्धद्वारां दुराधरुषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीः
सर्वभूतानां

तामिहोपह्ये श्रियं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३६॥
य इदः शिवसङ्कल्पः सुदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः।
ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥
हृदयाय नमः॥



॥पुरुषसूक्तम्॥

ॐ सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। स भूमि
विश्वतो वृत्वा अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्।
यद्भूतं यच्च भव्यम्। उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥
एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाऽश्च पूरुषः।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं
उदैत्पुरुषः। पादौऽस्येहाऽभवात्पुनः। ततो विश्वद्विक्रामत्।
साशनानशने अभिः॥ तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि
पूरुषः। स जातो अत्यरिच्यत। पञ्चाङ्गमिमथो पुरः॥

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमत्न्वत। वसन्तो
अस्यासीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्विः॥ सप्तास्याऽऽ-

सन्परिधयः। त्रिः सृप्त सृमिधः कृताः। देवा यद्यज्ञं तन्वानाः।
अबंधन्पुरुषं पुशुम्॥ तं यज्ञं बुरुहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं
जातमग्रतः।

तेन देवा अयंजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥ तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्व-
हुतः। सम्भृतं पृषदाज्यम्। पुशू॑स्ताऽश्चके वायुव्यान्।
आरण्यान्नाम्याश्च ये॥ तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। ऋचः सामानि
जज्ञिरे। छन्दाऽसि जज्ञिरे तस्मात्।

यजु॑स्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा॑ अजायन्त। ये के
चौभृयादतः। गावो ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्मा॑ज्ञाता
अंजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कृतिधा व्यकल्पयन्। मुखं
किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य
मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चाऽ शूद्रो अंजायत॥ चुन्द्रमा॑
मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च।
प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्या॑ आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो
द्यौः समवर्तत। पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा॑ लोकाऽ
अंकल्पयन्॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्॥ आदित्यवर्णं तमसस्तु
पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि
कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ धाता पुरस्ताद्यमुदाजहार।
शक्रः प्रविद्वान्प्रदिशश्चतसः। तमेवं विद्वान्मृतं इह भवति।

नान्यः पन्था अयनाय विद्यते॥ युज्ञेन् युज्ञमयजन्त देवाः।
 तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्। ते हु नाकं महिमानः सचन्ते।
 यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
 शिरसे स्वाहा॥



॥उत्तरनारायणम्॥

अन्धः सम्भूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तताधि।
 तस्य त्वष्टा विदधद्वूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानमग्रे॥
 वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्।
 तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्थां विद्यतेयनाय॥
 प्रजापतिश्चरति गर्भं अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते।

तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति
 वेधसः॥ यो देवेभ्य आतंपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो
 देवेभ्यो जातः। नमो रुचायु ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयन्तः।
 देवा अग्रे तदंब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य देवा
 असन् वशे॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्यौ। अहोरात्रे पार्श्वे।
 नक्षत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं
 मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥

शिखायै वषट्॥



॥ अप्रतिरथम् ॥

(तैतिरीयसंहितायां काण्डः - ४/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - ४)

आशुः शिशांनो वृषभो न युध्मो धनाधनः
क्षोभेणश्चर्षणीनाम्। सङ्कन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतः
सेना अजयत् साकमिन्द्रः। सङ्कन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना
युत्कारेण दुश्यवनेन धृष्णुना। तदिन्द्रैण जयत तथसंहध्वं
युधो न इषुहस्तेन वृष्णा। स इषुहस्तैः सर्विषङ्गिभिर्वशी
सङ्स्त्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सः सृष्टजिथ्सोमुपा
बाहुशध्यौर्धधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता।

बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहाऽमित्राः अपबाधमानः।
प्रभञ्चसेनाः प्रमृणो युधा जयन्त्रस्माकमेध्यविता रथानाम्।
गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्ज्म प्रमृणन्तमोजसा।
इमः संजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रः सखायोऽनु सः
रभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी
सहमान उग्रः। अभिवीरो अभिसत्त्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र
रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि सहसा गाहमानोऽदायो
वीरः शतमन्युरिन्द्रः।

दुश्यवनः पृतनाषाढयुध्योऽस्माकः सेना अवतु प्रयुध्सु।
इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सौमः।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्त्वग्रै। इन्द्रस्य
वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुताः शर्ध उग्रम्।

मुहामन्सां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतुमुदस्थात्।
 अस्माकुमिन्दः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषेवस्ता जयन्तु।
 अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु।
 उद्धरय मधवन्नायुधान्युत् सत्वनां मामकानां महसि।
 उद्धृत्रहन् वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप
 प्रेत जयता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म
 यच्छत्वनाधृष्या यथाऽस्थ। अवसृष्ट परा पत शरव्ये
 ब्रह्मसंशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश् मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि
 ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्।
 उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः।
 यत्र बाणाः सम्पत्तन्ति कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्तत्र
 वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ कवचाय हुम्॥



॥प्रतिपूरुषम् (सं०)॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ८/अनुवाकः - ६)

प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्याः।
 स्मस्तेभ्यः कमकरं पशूनां शर्मासि शर्म यजमानस्य
 शर्म मे यच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते
 रुद्र पशुस्तं जुषस्वैष ते रुद्र भागः सुह स्वस्त्राऽम्बिकया

तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं
 भेषजं सुभेषजं यथाऽसति। सुगं मेषायं मेष्या॑ अवांम्ब
 रुद्रमंदिम् ह्यवं देवं त्र्यांम्बकम्। यथा॑ नुः श्रेयसः करूद्यथा॑ नो
 वस्यसः करूद्यथा॑ नः पशुमतः करूद्यथा॑ नो व्यवसाययात्।
 त्र्यांम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
 बन्धनामृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥ एष तैरुद्रभागस्तं जुषस्व
 तेनावसेनं परो मूजंवतोऽतीह्यवंततधन्वा पिनांकहस्तः
 कृत्तिवासाः॥

॥प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)॥

(तैतिरीयब्राह्मणे अष्टके - १/प्रश्नः - ६/अनुवाकः - १०)

प्रतिपूरुषमेकंकपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा
 रुद्रान्निरवदयते। एकमतिरिक्तम्। जनिष्यमाणा एव
 प्रजा रुद्रान्निरवदयते। एकंकपाला भवन्ति। एकघैव रुद्रं
 निरवदयते। नाभिघारयति। यदभिघारयेत्। अन्तरवचारिणः
 रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति। तद्वि रुद्रस्य भागुधेयम्।
 इमां दिशं यन्ति। एषा वै रुद्रस्य दिक्। स्वायामेव दिशि
 रुद्रं निरवदयते। रुद्रो वा अपशुकाया॑ आहुत्ये नातिष्ठत।
 असौ तैरपशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्। यमेव द्वेष्टि। तमस्मै
 पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आखुस्ते पशुरिति
 ब्रूयात्। न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पुथे

जुहोति। एष वा अग्नीनां पङ्क्षीशो नाम। अग्निवत्येव
जुहोति। मध्यमेनं पर्णेन जुहोति। सुगच्छेषा। अथो खलु।
अन्तमेनैव होतव्यम्। अन्तत एव रुद्रं निरवदयते। एष ते
रुद्र भागः सुह स्वस्त्राऽम्बिकयेत्याह। शरद्वा अस्याम्बिका
स्वसां। तया वा एष हिनस्ति। यत् हिनस्ति। तयैवैन
सुह शमयति। भेषजं गव इत्याह। यावन्त एव ग्राम्याः
पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवांम्ब रुद्रमदिमहीत्याह।
आशिषमेवैतामाशास्ते। त्र्यम्बकं यजामह इत्याह।
मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्किरन्ति। भगस्य
लीपसन्ते। मूर्ते कृत्वाऽऽसंजन्ति। यथा जनं यतेऽवसं
करोति। तादृगेव तत्। एष ते रुद्र भाग इत्याह निरवत्यै।
अप्रतीक्षमायन्ति। अपः परिषिञ्चति। रुद्रस्यान्तरहित्यै।
प्र वा एतेस्माल्लोकाच्यवन्ते। ये त्र्यम्बकैश्चरन्ति। आदित्यं
चरुं पुनरेत्य निर्वपति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव
प्रतितिष्ठन्ति।

नेत्रत्रयाय वौषट्॥



॥ शतरुद्रीयम् (सं०) ॥

(तैतिरीयसहितायां काण्डः - १/पश्चः - ३/अनुवाकः - १४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो मुहो दिवस्त्व शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खस्त्वं पृष्ठा विधृतः पासि नु

त्मना०। आ वो राजानमध्वरस्ये रुद्रः होतारः सत्यजः
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयिलोरचिताद्विरण्यरूपमवसे
कृषुध्वम्। अग्निरहोता नि षसादा यज्ञीयानुपस्थे मातुः
सुरभावु लोके। युवा॑ कविः पुरुनिष्ठ ऋतावा॑ धर्ता
कृष्टीनामुत मध्ये इङ्गः।

साध्वीमंकर्देवर्वीतिं नो अद्य यज्ञस्ये जिह्वामंविदाम्
गुह्याम्। स आयुराऽग्निश्चुरभिर्वसानो भद्रामंकर्देवहृतिं नो
अद्य। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निवृद्धौः क्षामा॒ रेरिहद्वीरुधः
समञ्जन्। सद्यो जंजानो वि हीमिष्ठो अख्यदा रोदसी
भानुनां भात्यन्तः। त्वे वसूनि पुर्वणीक होतर्देषा वस्तोरेरिरे
यज्ञियांसः।

क्षामेव॑ विश्वा॒ भुवनानि॑ यस्मिन्द्यसः॑ सौभंगानि॑ दधिरे
पांवुके। तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः॑ सुक्षितयः॑ पृथक्।
अग्ने॑ कामाय येमिरे। अश्याम् तं कामंमग्ने॑ तवोत्यश्यामं
रयिः॑ रयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंमभि॑ वाजयन्तो॒ श्यामं
द्युम्नमंजरा॒ जरन्तो। श्रेष्ठं यविष्ठ भारताऽग्ने॑ द्युमन्तमा भरा।

वसौ॑ पुरुस्पृहः॑ रयिम्। स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था
अजरैभिन्नानंदद्विर्यविष्ठः। यः पांवुकः पुरुतमः॑ पुरुणि॑
पृथून्यग्निरनुयाति॑ भर्वन्। आयुषे॑ विश्वतो॑ दधदयमग्निरेण्यः।
पुनस्ते प्राण आयति॑ परा॑ यक्षम्॑ सुवामि॑ ते। अयुर्दा॑ अग्ने॑
हृविषो॑ जुषाणो॑ घृतप्रतीको॑ घृतयो॑निरेधि। घृतं पैत्वा॑ मधु॑

चारु गव्यं पि तेवं पुत्रम् भिरक्षता दिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरणे। अग्ने जनामि सुषुप्तिम्। दिवस्परि प्रथमं जंजे अग्निरस्मद्वृतीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धानं एनं जरते स्वाधीः। शुचिः पावक् वन्दोऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो रुक्म उव्या व्यद्यौद्वर्मरूपमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरस्मृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयस्तुरेताः।

आ यदिषे नृपतिं तेज् आनद्वृचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके। अग्निः शर्धमनवृद्यं युवानः स्वाधियं जनयस्तुदयच्च। स तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयामं ते सुषुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तुमा भरं द्युम्नस्य प्रासहां रुयिम्।

विश्वा यश्वरूपणीरभ्यांसा वाजेषु सासहत्। तमग्ने पृतना सहः रुयिः संहस्व आ भर। त्वः हि सत्यो अद्वृतो दाता वाजस्य गोमतः। उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे। स्तोमैर्विधेमाग्नयै। वृद्गा हि सूनो अस्यद्वासद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्ञमाऽन्नम्। स त्वं ने ऊर्जसन् ऊर्जधा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः।

अग्न आयूषि पवस् आ सुवोर्जमिष च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस् स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्।

दधृत्पोषं रुयिं मयिं। अग्ने पावक रोचिषा॑ मन्द्रया॑ देव
जिह्वया॑। आ॒ देवान् वंक्षि॒ यक्षि॒ च। स नं॑ पावक दीदि॒ वोऽग्ने॑
देवा॒ इहाऽवंह। उप॑ यज्ञ॑ हवि॒ श्वं नः। अग्निः॑ शुचि॑
व्रततमः॑ शुचि॒ विप्रः॑ शुचि॑ कविः॑। शुची॑ रोचत् आहुतः। उदग्ने॑
शुचं॒ यस्तवं॑ शुक्रा॑ भ्राजन्त ईरते। तव॑ ज्योती॑ पूर्वयः॥

॥ शतरुद्रीयम् (ब्रा०) ॥

(तैतिरीयब्राह्मणे काठके प्रश्नः - २/अनुवाकः - २)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवः। त्वं शर्धो मारुतं
पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्क्यः। त्वं पूषा विधतः
पासि नु त्मना॑। देवा॑ देवेषु॑ श्रयध्वम्। प्रथमा॑ द्वितीयेषु॑
श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयेषु॑ श्रयध्वम्। तृतीयाश्वतुर्थेषु॑
श्रयध्वम्। चतुर्थाः॑ पञ्चमेषु॑ श्रयध्वम्। पञ्चमाः॑ षष्ठेषु॑
श्रयध्वम्॥। षष्ठाः॑ सप्तमेषु॑ श्रयध्वम्। सप्तमा॑ अष्टमेषु॑
श्रयध्वम्। अष्टमा॑ नवमेषु॑ श्रयध्वम्। नवमा॑ दशमेषु॑
श्रयध्वम्। दशमा॑ एकादशेषु॑ श्रयध्वम्। एकादशा॑ द्वादशेषु॑
श्रयध्वम्। द्वादशास्त्रयोदशेषु॑ श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्वतुर्दशेषु॑
श्रयध्वम्। चतुर्दशाः॑ पञ्चदशेषु॑ श्रयध्वम्। पञ्चदशाः॑
षोडशेषु॑ श्रयध्वम्॥। षोडशाः॑ सप्तदशेषु॑ श्रयध्वम्।
सप्तदशा॑ अष्टादशेषु॑ श्रयध्वम्। अष्टादशा॑ एकान्नविंशेषु॑
श्रयध्वम्। एकान्नविंशा॑ विंशेषु॑ श्रयध्वम्। विंशा॑
एकविंशेषु॑ श्रयध्वम्। एकविंशा॑ द्वाविंशेषु॑ श्रयध्वम्।

द्वा॒वि॑शा॒स्त्र्यो॒वि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। त्र॒यो॒वि॑शा॒श्व॒तुर्वि॑शेषु॑
श्रयध्वम्। च॒तुर्वि॑शा॑ः पंश्वि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। पंश्वि॑शा॑ः
षड्वि॑शेषु॑ श्रयध्वम्॥ षड्वि॑शा॑ः संपवि॑शेषु॑ श्रयध्वम्।
संपवि॑शा॑ अंष्टावि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। अंष्टावि॑शा॑
एकान्नत्रि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। एकान्नत्रि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। एकान्नत्रि॑शा॑
श्रयध्वम्। त्रि॑शा॑ एकत्रि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। एकत्रि॑शा॑
द्वा॒त्रि॑शेषु॑ श्रयध्वम्। द्वा॒त्रि॑शा॒स्त्र्यस्त्रि॑शेषु॑ श्रयध्वम्।
देवा॒स्त्रिरेकादशा॒स्त्रिस्त्र्यस्त्रि॑शा॑ः। उत्तरै भवता। उत्तरवर्त्मन्
उत्तरसत्त्वानः। यत्काम इदं जुहोमि। तन्मे समृद्धयताम्।
वृयः स्याम् पतयो रयीणाम्। भूर्भुवः स्वः स्वाहा॑॥
ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥ अस्त्राय फट॥

॥पञ्चाङ्गम्॥

हृ॑सः शुचि॑षद्वसु॑रन्तरिक्षु॑सद्घोता॑ वेदि॑षदतिंथिर्दुरोणु॑सत्।
नृषद्वरु॑सद्वृ॑त्सद्व्यो॑मु॑सदु॑जा गो॑जा क्रृतु॑जा अ॑द्रिजा क्रृतं
बृहत्॥

प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचुरो गिरिष्ठाः।
यस्योरुषु॑ त्रिषु॑ विक्रमणेषु॑। अर्धिक्षियन्ति॑ भुवनानि॑ विश्वा॑॥

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव॑ बन्धनान्मृत्योर्मृक्षीय॑ माऽमृतौ॑त्॥

तथसंवितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य॑ भोजनम्।
श्रेष्ठं॑ सर्वधातं॑मम्। तुरु॑ भगस्य॑ धीमहि॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु। त्वष्टा रूपाणि पिशतु।
आसिंश्चतु प्रजापतिः। धाता गर्भं दधातु ते॥



॥ अष्टाङ्ग-नमस्काराः ॥

हिरण्यगुर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं आसीत्।
सदाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवायं हुविषां विधेम॥
[उरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥१॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।
य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवायं हुविषां विधेम॥
[शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥२॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधियां उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥१॥
[दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥३॥

मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतान्ने
भरीमभिः॥

[मनसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥४॥

उपश्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत्।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराहर्वीयो अपसेध शत्रून्॥

[वचसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥५॥

अग्ने नयं सुपथा रुये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि

विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमं उक्तं विधेम॥
 [पञ्चाम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥६॥

या ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तयां नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥

[कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥७॥

इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
 आत्वा मत्राः कविशस्ता वंहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

[कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥८॥



॥लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्॥

शुद्धस्फटिकसङ्काशां त्रिनेत्रं पञ्चवक्रकम्।

गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।

व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥

कमण्डल्लक्षसूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।

ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशिखामुद्योतधारिणम्॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्धधारिणम्।

अमृते नापुतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।

नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।

एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः।
आदित एव तीर्थे स्नात्वा उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी
शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य दक्षिणप्रत्यग्देशे
देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥लघुन्यासे देवता-स्थापनम्॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु।
बाह्योरिन्द्रस्तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु।
कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्-
वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्। कर्णयोरश्चिनौ
तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु।
शिरसि महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु।
पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली तिष्ठतु। पार्श्वयोः
शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः
सर्वतोऽग्निर्ज्वर्णलामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा
देवता यथास्थानं तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान्
सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्मे वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतैः।
अमृतं ब्रह्मणि। (जिह्वा)

वायुर्मे प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतैः।
अमृतं ब्रह्मणि। (नासिका)

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (नेत्रे)

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (वक्षः)

दिशो मे श्रोत्रै श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये।
हृदयं मयि। अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रौ मे बलै श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अहममृतैँ।
अमृतं ब्रह्मणि। (बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

आत्मा म आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि।
अहममृतैँ। अमृतं ब्रह्मणि। (हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्। पुनः प्राणः पुनराकृतमागात्।

वैश्वानुरो रश्मिर्भिर्वावृथानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥
(सर्वाण्यज्ञाने संस्पृश्य स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)



॥आत्मपूजा॥

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः।
आराधयामि भक्त्या त्वाऽनुग्रहाण महेश्वर॥
॥कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्॥

ध्यायेन्निरामयं वस्तुं सर्गस्थितिलयादिकम्।
निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम्॥१॥

गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटशोभितम्।
श्वेतभूतित्रिपुण्ड्रेण विराजितललाटकम्॥२॥

लोचनत्रयसम्पन्नं स्वर्णकुण्डलशोभितम्।
स्मेराननं चतुर्बाहुं मुक्ताहारोपशोभितम्॥३॥

अक्षमालां सुधाकुम्भं चिन्मर्यो मुद्रिकामपि।
पुस्तकं च भुजैर्दिव्यैर्दधानं पार्वतीपतिम्॥४॥

श्वेताम्बरधरं श्वेतं रत्नसिंहासनस्थितम्।
सर्वाभीष्ठप्रदातारं वटमूलनिवासिनम्॥५॥

वामाङ्गसंस्थितां गौरीं बालाकायुतसन्निभाम्।
जपाकुसुमसाहस्रसमानश्रियमीश्वरीम् ।
सुवर्णरत्नखचित्तमकुटेन विराजिताम्॥६॥

ललाटपटृसंराजत्संलग्नतिलकाश्रिताम् ।
 राजीवायतनेत्रान्तां नीलोत्पलदलेक्षणाम्॥७॥
 सन्तप्तहेमखचित्-ताटङ्गाभरणान्विताम्।
 ताम्बूलचर्वणरतरक्तजिह्वाविराजिताम्॥८॥
 पताकाभरणोपेतां मुक्ताहारोपशोभिताम्।
 स्वर्णकङ्कणसंयुक्तैश्चतुर्भिर्बाहुभिर्युताम्॥९॥
 सुवर्णरत्नखचित्-काश्चीदामविराजिताम् ।
 कदलीललितस्तम्भ-सन्त्रिभोरुयुगान्विताम्॥१०॥
 श्रिया विराजितपदां भक्तत्राणपरायणाम्।
 अन्योन्याश्लिष्टहृद्धाहू गौरीशङ्करसंजकम्॥११॥
 सनातनं परं ब्रह्म परमात्मानमव्ययम्।
 आवाहयामि जगतामीश्वरं परमेश्वरम्॥१२॥
 मङ्गलायतनं देवं युवानमति सुन्दरम्।
 ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले सुखासीनं सहोमया॥१३॥
 आगच्छाऽगच्छ भगवन् देवेश परमेश्वर।
 सच्चिदानन्द भूतेश पार्वतीश नमोऽस्तु ते॥१४॥



॥घोडशोपचार पूजा॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
 धन्वने बाहुभ्यांमुतं ते नमः॥ औं ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं
 प्रपद्यामि।

या त् इषुः शि॒वतंमा शि॒वं ब॒भूवं ते॒ धनुः। शि॒वा श॒र्व्या॑ या॑
तव् तया॑ नो रुद्र मृ॒डय॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑ सु॒द्योजा॒तायु॑
वै नमो॑ नमः। आसनं समर्पयामि॥२॥

या तै॑ रुद्र शि॒वा तु॒नूरधोरा॒उपांपकाशिनी। तया॑ नस्तु॒नुवा॑
शन्तंमया गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑ भवे॑
भवे॑ नाति॑ भवे॑ भवस्व॑ माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषु॑ गिरिशन्तु॑ हस्ते॑ बिभ॑र्घ्यस्तंवे। शि॒वां गिरित्र॑ तां॑
कुरु॑ मा हि॑सीः पुरुषं जगत्॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
भवोद्भवाय॑ नमः॥ अर्घ्यं समर्पयामि॥४॥

शि॒वेन॑ वच्सा त्वा॑ गिरिशाच्छावदामसि। यथा॑ नः॑
सर्वमिञ्जगदयक्ष्म॑ सु॒मना॑ असंत्॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
वामदेवाय॑ नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिक्ता॑ प्रथमो॑ दैव्यो॑ भिषक्। अहीङ्कृ॑
सर्वञ्जुम्भय॑-न्थसर्व॑श्च यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नु॒मः शि॒वाया॑
ज्येष्ठाय॑ नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ॑ यस्ताम्रो अरुण उत॑ बुभुः सु॒मञ्जलः। ये॑ चेमा॑ रुद्रा॑
अभितो॑ दिक्षु॑ श्रिताः॑ संहस्रशो॒उवैषा॑ हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं
नु॒मः शि॒वाया॑ श्रेष्ठाय॑ नमः। स्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम्॑
आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

असौ॑ यो॒उव॑सर्पति॑ नीलंग्रीवो॑ विलोहितः। उतैन॑ गोपा॑
अदृशन्न॑दृशन्नुदहार्यः। उतैन॑ विश्वा॑ भूतानि॑ स दृष्टो॑ मृ॒डयाति॑

नः॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। रुद्राय नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥ अथो ये अंस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। कालोय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्चु धन्वन्स्त्वमुभयोरार्लियोर्ज्याम्। याश्वं ते हस्तु इषवः परा ता भैंगवो वप॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। कलंविकरणाय नमः। दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्षं शतेषुधे। निशीर्यं शत्यानां मुखां शिवो नः सुमनां भव॥ ॐ ह्रीं नुमः शिवाय। बलंविकरणाय नमः। पुष्पैः पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः। ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः। ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः। ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥ ॐ भवस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ ईशानस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ भीमस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्व्यै नमः॥

विज्युं धनुः कपुर्दिनो विशाल्यो बाणवाः उत। अनेशन्-

स्येषंव आभुरस्य निषङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलायु
नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्माद्गुष्टम् हस्ते बूभूवं ते धनुः। तयाऽस्मान्
विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया परिभुज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
बलंप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॑॥ नमस्ते
अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै। उभाभ्यामुत ते नमो
बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सर्वभूतदमनायु
नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि।
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य
इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्नि धैहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वरायं महादेवायं ऋम्बुकायं
त्रिपुरान्तुकायं त्रिकाञ्चिकालायं कालाञ्चिरुद्रायं नीलकृष्टायं
मृत्युञ्जयायं सर्वेश्वरायं सदाशिवायं श्रीमन्महादेवायु नमः॥
कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥ रक्षा ॥

बृहथ्सामं क्षत्रभृद्घृद्घ वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्।

इन्द्रस्तोमैन पश्चदशेन् मध्यमिदं वातेन् सगरेण रक्षा॥
रक्षां धारयामि॥



॥ श्रीरुद्रनाम त्रिशती ॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः। सेनान्ये नमः।
दिशां च पतये नमः। नमो वृक्षेभ्यो नमः।
हरिकेशेभ्यो नमः। पशूनां पतये नमः।
नमः सप्तिञ्जराय नमः। त्विर्षीमते नमः।
पथीनां पतये नमः। नमो बभुशाय नमः।
विव्याधिने नमः। अन्नानां पतये नमः।
नमो हरिकेशाय नमः। उपवीतिने नमः।
पुष्टानां पतये नमः। नमो भूवस्य हत्यै नमः।
जगतां पतये नमः। नमो रुद्राय नमः।
आतताविने नमः। क्षेत्राणां पतये नमः।
नमः सूताय नमः। अहन्त्याय नमः।
वनानां पतये नमः। नमो रोहिताय नमः।
स्थपतये नमः। वृक्षाणां पतये नमः।
नमो मन्त्रिणे नमः। वाणिजाय नमः।
कक्षाणां पतये नमः। नमो भुवन्तये नमः।
वारिवस्कृताय नमः। ओषधीनां पतये नमः।
नम उच्छैर्घोषाय नमः। आकृन्दयते नमः।

पृत्तीनां पतये नमः। नमः कृश्नवीताय नमः।
धावते नमः। सत्त्वनां पतये नमः॥

नमः सहमानाय नमः। निव्याधिने नमः।
आव्याधिनीनां पतये नमः। नमः ककुभाय नमः।
निषङ्गिणे नमः। स्तेनानां पतये नमः।
नमो निषङ्गिणे नमः। इषुधिमते नमः।
तस्कराणां पतये नमः। नमो वश्वते नमः।
परिवश्वते नमः। स्तायूनां पतये नमः।
नमो निचेरवे नमः। परिचराय नमः।
अरण्यानां पतये नमः। नमः सृकुविभ्यो नमः।
जिघांसद्यो नमः। मुष्णातां पतये नमः।
नमोऽसिमद्यो नमः। नक्तं चरद्यो नमः।
प्रकृन्तानां पतये नमः। नम उष्णीषिने नमः।
गिरिचराय नमः। कुलुश्वानां पतये नमः।
नम इषुमद्यो नमः। धन्वाविभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम आतन्वानेभ्यो नमः। प्रतिदधानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नम आयच्छद्यो नमः। विसृजद्यश्च नमः। वो नमः।
नमोऽस्यद्यो नमः। विद्यद्यश्च नमः। वो नमः।
नम आसीनेभ्यो नमः। शयानेभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमः स्वपद्यो नमः। जाग्रद्यश्च नमः। वो नमः।
नमस्तिष्ठद्यो नमः। धावद्यश्च नमः। वो नमः।

नमः सभाभ्यो नमः। सभापतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
नमो अश्वेभ्यो नमः। अश्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नम आव्याधिनीभ्यो नमः। विविधन्तीभ्यश्च नमः।
वो नमः।

नम उगणाभ्यो नमः। तृङ्हृतीभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो गृथेभ्यो नमः। गृथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो ब्रातेभ्यो नमः। ब्रातपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो गणेभ्यो नमः। गणपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो विरूपेभ्यो नमः। विश्वरूपेभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो मृहन्द्यो नमः। क्षुल्लकेभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो रथिभ्यो नमः। अरथेभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमो रथेभ्यो नमः। रथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमः सेनाभ्यो नमः। सेनानिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमः क्षत्रियो नमः। सुङ्गहीतभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमस्तक्ष्यो नमः। रथकारेभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमः कुलालेभ्यो नमः। कर्मरिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नमः पुञ्जिष्ठेभ्यो नमः। निषादेभ्यश्च नमः। वो नमः।

नम इषुकृज्यो नमः। धन्वकृज्यश्च नमः। वो नमः।

नमो मृगयुभ्यो नमः। श्वनिभ्यश्च नमः। वो नमः।

नम श्वभ्यो नमः। श्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥

नमौ भूवायं च नमः। रुद्रायं च नमः।
 नमः शर्वायं च नमः। पशुपतये च नमः।
 नमो नीलंग्रीवाय च नमः। शितिकण्ठाय च नमः।
 नमः कपर्दिनै च नमः। व्युत्सकेशाय च नमः।
 नमः सहस्राक्षाय च नमः। शतधन्वने च नमः।
 नमौ गिरिशाय च नमः। शिपिविष्टाय च नमः।
 नमौ मीढुष्टमाय च नमः। इषुमते च नमः।
 नमौ हृस्वाय च नमः। वामनाय च नमः।
 नमौ बृहते च नमः। वर्षीयसे च नमः।
 नमौ वृद्धाय च नमः। संवृद्धवै च नमः।
 नमो अग्नियाय च नमः। प्रथमाय च नमः।
 नम आशवै च नमः। अजिराय च नमः।
 नमः शीघ्रियाय च नमः। शीभ्याय च नमः।
 नम ऊर्म्याय च नमः। अवस्वन्याय च नमः।
 नमः स्रोतस्याय च नमः। द्वीप्याय च नमः॥

नमौ ज्येष्ठाय च नमः। कनिष्ठाय च नमः।
 नमः पूर्वजाय च नमः। अपरजाय च नमः।
 नमौ मध्यमाय च नमः। अपगल्भाय च नमः।
 नमौ जघन्याय च नमः। बुधियाय च नमः।
 नमः सोभ्याय च नमः। प्रतिसर्याय च नमः।

नमो याम्याय च नमः। क्षेम्याय च नमः।
 नम उर्वर्याय च नमः। खल्याय च नमः।
 नमः श्लोक्याय च नमः। अवसान्याय च नमः।
 नमो वन्याय च नमः। कक्ष्याय च नमः।
 नमः श्रवाय च नमः। प्रतिश्रवाय च नमः।
 नम आशुषेणाय च नमः। आशुरथाय च नमः।
 नमः शूराय च नमः। अवभिन्दते च नमः।
 नमो वर्मिणे च नमः। वरूथिने च नमः।
 नमो बिल्मिने च नमः। कवचिने च नमः।
 नमः श्रुताय च नमः। श्रुतसेनाय च नमः॥

नमो दुन्दुभ्याय च नमः। आहृनन्याय च नमः।
 नमो धृष्णवे च नमः। प्रमृशाय च नमः।
 नमो दूताय च नमः। प्रहिताय च नमः।
 नमो निषङ्गिणे च नमः। इषुधिमते च नमः।
 नमस्तीक्ष्णोषवे च नमः। आयुधिने च नमः।
 नमः स्वायुधाय च नमः। सुधन्वने च नमः।
 नमः स्रुत्याय च नमः। पथ्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। नीप्याय च नमः।
 नमः सूद्याय च नमः। सरस्याय च नमः।
 नमो नाद्याय च नमः। वैशन्ताय च नमः।

नमः कूप्याय च नमः। अवृथ्याय च नमः।
 नमो वर्ष्याय च नमः। अवर्ष्याय च नमः।
 नमो मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।
 नम ईध्रियाय च नमः। आतप्याय च नमः।
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।
 नमो वास्तव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥

नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।
 नमः शङ्काय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।
 नमो अग्रेवधाय च नमः। दूरेवधाय च नमः।
 नमो हृत्रे च नमः। हर्नीयसे च नमः।
 नमो वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।
 नमस्ताराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।
 मयोभवे च नमः। नमः शङ्कराय च नमः।
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।
 शिवतराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।
 उत्तरणाय च नमः। नम आतर्याय च नमः।

आलाद्याय च नमः। नमः शष्प्याय च नमः।
 फेन्याय च नमः। नमः सिक्त्याय च नमः।
 प्रवाह्याय च नमः॥

नम इरिण्याय च नमः। प्रपथ्याय च नमः।
 नमः किंशिलाय च नमः। क्षयणाय च नमः।
 नमः कपर्दिने च नमः। पुलस्तये च नमः।
 नमो गोष्ठ्याय च नमः। गृह्याय च नमः।
 नमस्तल्प्याय च नमः। गेह्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। गह्वरेष्टाय च नमः।
 नमौ हृदय्याय च नमः। निवेष्याय च नमः।
 नमः पांसव्याय च नमः। रजस्याय च नमः।
 नमः शुष्क्याय च नमः। हुरित्याय च नमः।
 नमो लोप्याय च नमः। उलप्याय च नमः।
 नम ऊर्व्याय च नमः। सूर्याय च नमः।
 नमः पॄण्याय च नमः। पर्णशद्याय च नमः।
 नमौऽपगुरुमाणाय च नमः। अभिघ्रते च नमः।
 नम आखिखदते च नमः। प्राखिखदते च नमः। नमौ वो
 नमः।
 किरिकेभ्यो नमः। देवानां हृदयेभ्यो नमः।
 नमौ विक्षीणकेभ्यो नमः। नमौ विचिन्वत्केभ्यो नमः।

नमं आनिरुतेभ्यो नमः। नमं आमीवृत्केभ्यो नमः।



॥प्रदक्षिणम्॥

द्रापे अन्यस्स्पते दरिद्रनीललोहिता। एषां पुरुषाणामेषां
 पश्चूनां मा भेर्माऽरो मो एषां किं चनाऽऽमंमत्॥ या तै रुद्र
 शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया
 नो मृड जीवसै॥ इमां रुद्राय तवसे कपर्दिनै क्षयद्वीराय
 प्रभरामहे मृतिम्॥ यथा नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं
 पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननांतुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि
 क्षयद्वीराय नमंसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायुजे पिता
 तदेश्याम् तव रुद्र प्रणीतौ॥ मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं
 मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरं मोत
 मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके तनये मा
 न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र
 भामितोऽवंधीरुविष्मन्तो नमंसा विधेम ते॥ आराते गोग्न
 उत पूरुषघे क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे तै अस्तु। रक्षा च नो अधि
 च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं
 युवानं मृगं न भीममुपहुलुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो
 अन्यन्ते अस्मिन्निवंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु
 परि त्वेषस्य दुर्मतिरंघायोः। अव स्थिरा मुघवंद्यस्तनुष्व

मीढुंस्तोकाय् तनयाय मृडय॥ मीढुष्टम् शिवतम् शिवो नः
सुमना॑ भव। परमे वृक्ष आयुर्धं निधाय् कृत्ति॑ वसान् आ
चर् पिनाकु॑ बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहित् नमस्ते
अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यम् स्मन्त्रिवपन्तु ताः॥
सुहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
पराचीना॑ मुखा॑ कृधि॥ प्रदक्षिणं कृत्वा॥



॥ नमस्कारः ॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि॑ भूम्याम्। तेषां॑
सहस्रयोज्ञनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥१॥

अस्मिन् मंहृत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि॑। तेषां॑
सहस्रयोज्ञनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥२॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचराः।
तेषां॑ सहस्रयोज्ञनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥३॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा॒ दिवं॑ रुद्रा उपश्रिताः। तेषां॑
सहस्रयोज्ञनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥४॥

ये वृक्षेषु॑ सुस्पिञ्जरा॒ नीलंग्रीवा॒ विलोहिताः। तेषां॑

सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥५॥

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥६॥

ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबते जनान्। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥७॥

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः। तेषाँ सहस्रयोजुने-
अवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥८॥

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः। तेषाँ
सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥९॥

य एतावन्तश्च भूयाँसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषाँ सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो
नमः॥१०॥

नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्नमिषवस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो
नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे
दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥११॥

नमो रुद्रेभ्यो यैऽन्तरिक्षे येषां वात इषवस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते

नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि।
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१२॥

नमौ रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वरुषमिष्वस्तेभ्यो दश
प्राचीर्दशं दक्षिणा दशं प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो
नमस्ते नौ मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे
दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१३॥

नमस्कारान् कृत्वा॥



॥चमकानुवाकैः प्रार्थना॥

अग्नाविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वर्जैभिरा-
गतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसिंतिश्च मे
धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे श्लोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मे उपानश्च मे व्यानश्च
मे उसुश्च मे चित्तं च म आर्धीतं च मे वाक्रं मे मनश्च मे
चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षंश्च मे बलं च म ओजंश्च मे सहंश्च
म आयुश्च मे जुरा च म आत्मा च मे तुनूश्च मे शर्म च
मे वर्म च मे झानि च मे स्थानि च मे पर्वंषि च मे
शरीराणि च मे॥१॥

ज्येष्ठं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामंश्च मे भमंश्च
मे भमंश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा
च मे वृष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सृत्यं

चं मे श्रद्धा चं मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च
मे क्रीडा चं मे मोदश्च मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे
सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेद्यं च मे भूतं चं मे
भविष्यच्चं मे सुगं चं मे सुपथं च म ऋद्धं चं मे ऋद्धिश्च मे
क्लृसं चं मे क्लृसिश्च मे मतिश्चं मे सुमतिश्चं मे॥२॥

शं चं मे मयश्च मे प्रियं चं मेऽनुकामश्चं मे कामश्च मे
सौमनसश्चं मे भद्रं चं मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे
भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता चं मे धर्ता चं मे क्षेमश्च मे
धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्चं मे ज्ञात्रं च मे सूश्वं मे
प्रसूश्चं मे सीरं च मे लयश्चं म ऋतं चं मेऽमृतं च मेऽयक्षं
चं मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं चं मेऽनमित्रं चं
मेऽभेयं च मे सुगं चं मे शयेनं च मे सूषा चं मे सुदिनं च
मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं चं मे
मधुं च मे सग्धिश्च मे सर्पातिश्च मे कृषिश्चं मे वृष्टिश्च मे
जैत्रं च मे औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं चं मे
पुष्टिश्च मे विभु चं मे प्रभु चं मे बहु चं मे भूयश्च मे पूर्णं
चं मे पूर्णतरं चं मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं चं मेऽक्षुच्च
मे ब्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्राश्च मे
खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मसुराश्च मे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च
मे शयामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मा॑ च मे॒ मृत्तिंका॒ च मे॒ गि॒रयंश्व॑ मे॒ पर्वताश्व॑ मे॒
सिक्ताश्व॑ मे॒ वन॒स्पतयश्व॑ मे॒ हिरण्ण्यं॑ च॑ मे॒ इयंश्व॑ मे॒ सीसं॑
च॑ मे॒ त्रपुश्व॑ मे॒ श्यामं॑ च॑ मे॒ लोहं॑ च॑ मे॒ इग्निश्व॑ म॒ आपंश्व॑
मे॒ वीरुधंश्व॑ म॒ ओषधयश्व॑ मे॒ कृष्टपच्यं॑ च॑ मे॒ इकृष्टपच्यं॑ च॑
मे॒ ग्राम्याश्व॑ मे॒ पशवं॑ आरण्याश्व॑ यज्ञेन॑ कल्पन्तां॑ वित्तं॑ च॑
मे॒ वित्तिश्व॑ मे॒ भूतं॑ च॑ मे॒ भूतिश्व॑ मे॒ वसुं॑ च॑ मे॒ वसुतिश्व॑ मे॒
कर्म॑ च॑ मे॒ शक्तिश्व॑ मे॒ इर्थश्व॑ म॒ एमंश्व॑ म॒ इतिश्व॑ मे॒ गतिश्व॑
मे॒॥५॥

अग्निश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ सोमंश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ सविता॑ च॑
म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ सरस्वती॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ पूषा॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑
मे॒ बृहस्पतिश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ मित्रश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ वरुणश्व॑
म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ त्वष्टा॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ धाता॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒
विष्णुश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ इश्विन॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ मरुतश्व॑ म॒
इन्द्रश्व॑ मे॒ विश्व॑ च॑ मे॒ देवा॑ इन्द्रश्व॑ मे॒ पृथिवी॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑
मे॒ इन्तरिक्षं॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ द्योश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ दिशंश्व॑ म॒
इन्द्रश्व॑ मे॒ मूर्धा॑ च॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒ प्रजापीतिश्व॑ म॒ इन्द्रश्व॑ मे॒॥६॥

अ॒शुश्व॑ मे॒ रश्मिश्व॑ मे॒ इद्य॒भ्यश्व॑ मे॒ इधिंपतिश्व॑ म॒
उपा॒शुश्व॑ मे॒ इन्तर्यामश्व॑ म॒ ऐन्द्रवायवश्व॑ मे॒ मैत्रावरुणश्व॑
म॒ आश्विनश्व॑ मे॒ प्रतिप्रस्थानश्व॑ मे॒ शुक्रश्व॑ मे॒ मन्थी॑ च॑
म॒ आग्रयणश्व॑ मे॒ वैश्वदेवश्व॑ मे॒ ध्रुवश्व॑ मे॒ वैश्वानरश्व॑ म॒
ऋतुग्रहाश्व॑ मे॒ इतिग्राह्यश्व॑ म॒ ऐन्द्राग्रश्व॑ मे॒ वैश्वदेवश्व॑ मे॒

मरुत्वतीयश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवतश्च मे हारियोजनश्च मे॥७॥

इध्मश्च मे बर्हिंश्च मे वेदिंश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचंश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे पूतभृच्च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धनं च मे गृहाश्च मे सदंश्च मे पुरोडाशश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिंश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलयो दिशंश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुंश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे ब्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भाश्च मे वथ्माश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे दित्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवृथ्मश्च मे त्रिवृथ्सा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्योही च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठोही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनुङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

एका॑ च मे ति॒स्रश्च॑ मे॒ पञ्च॑ च मे॒ सु॒प्त च॑ मे॒
 नवं॑ च म॒ एकांदश॑ च मे॒ त्रयोदश॑ च मे॒ पञ्चांदश॑ च
 मे॒ सु॒प्तदश॑ च मे॒ नवंदश॑ च म॒ एकंवि॒शतिश्च॑ मे॒
 त्रयोवि॒शतिश्च॑ मे॒ पञ्चंवि॒शतिश्च॑ मे॒ सु॒प्तवि॒शतिश्च॑ मे॒
 नवंवि॒शतिश्च॑ म॒ एकंत्रि॒शच्च॑ मे॒ त्रयंस्त्रि॒शच्च॑ मे॒ चतंस्त्रश्च॑
 मे॒ऽष्टौ॑ च॑ मे॒ द्वादश॑ च॑ मे॒ षोडश॑ च॑ मे॒ वि॒शतिश्च॑
 मे॒ चतुर्वि॒शतिश्च॑ मे॒ऽष्टावि॒शतिश्च॑ मे॒ द्वात्रि॒शच्च॑
 मे॒ षट्ट्रि॒शच्च॑ मे॒ चत्वारि॒शच्च॑ मे॒ चतुश्चत्वारि॒शच्च॑
 मे॒ऽष्टाचत्वारि॒शच्च॑ मे॒ वाजंश्च॑ प्रसु॒वश्चापि॒जश्च॑ क्रतुश्च॑
 सुवंश्च॑ मूर्धा॑ च॑ व्यश्चिंयश्चाऽन्त्यायु॒नश्चान्त्यंश्च॑ भौव॒नश्च॑
 भुव॒नश्चाधिपतिश्च॥११॥

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

इडा॑ देव॒हूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थाम॒दानि॑ श॒सिषद्विश्वैदेवा॑:
 सूक्तवाचुः पृथिवि॑ मातृर्मा॑ मा॑ हि॒सीर्मधु॑ मनिष्ये॑ मधु॑
 जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मती॑ देवेभ्यो॑
 वाच॑मुद्यास॒ शुश्रूषेण्या॑ मनुष्यै॒भ्युस्तं॑ मा॑ देवा॑ अंवन्तु॑
 शोभायै॑ पितरोऽनुमदन्तु॥

॥ॐ शान्तिः॑ शान्तिः॑ शान्तिः॑॥



अघोरै॒भ्योऽथ घोरै॒भ्यो॑ घोर॒घोरंतरेभ्यः।
 सर्वै॒भ्यः॑ सर्व॒र्वै॒भ्यो॑ नमंस्ते॑ अस्तु॑ रुद्ररूपेभ्यः॥
 तत्पुरुषाय॑ विद्ध्वहै॑ महादेवाय॑ धीमहि।

तन्नौ रुद्रः प्रचोदया॑त्॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपति॒ब्रह्मणो-
धिंपति॒ब्रह्मां शिवो मैं अस्तु सदाशि॒वोम्॥

तत्पुरुषाय विद्महे॑ महादेवाय धीमहि।

तन्नौ रुद्रः प्रचो॑दया॑त्॥ (दशवारं जपेत्।)

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥



॥प्रार्थना॥



॥श्रीरुद्रजपः॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामत्रस्य। अघोर ऋषिः।
अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः
परमपुरुषः स एष रुद्रो देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।
महादेवायेति कीलकम्।

श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः॥

॥करन्यासः॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।
चातुर्मार्मस्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।
निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।

ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥अङ्गन्यासः॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।
चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।
निरूटपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।
ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
सर्वक्रत्वात्मने अस्त्राय फट्।
भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णन्दु-वान्तामृतैः।
अस्तोकापृतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिञ्चेच्छिवम्॥

ब्रह्माण्ड-व्याप्त-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
अक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥

॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं आकाशात्मने पूष्पैः पूजयामि।
 यं वाय्वात्मने धूपमाद्रापयामि।
 रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।
 सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कुविं कवीनामुप-
 मश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु
 सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मर्यश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
 सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च
 मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे
 विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्वं मे प्रसूश्वं
 मे सीरं च मे लयश्च मे कृतं च मे ऽमृतं च मे ऽयक्षं च
 मे ऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मे ऽनमित्रं च मे ऽभयं
 च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय ॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु
धन्वने ब्रह्म्यामुत ते नमः॥ या तु इषुः शिवतमा शिवं
बभूव ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥
या ते रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तनुवा
शन्तमया गिरिशन्तभिचाकशीहि॥ यामिषु गिरिशन्त हस्ते
बिभर्षस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं
जगत्॥ शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा
नः सर्वमिञ्जगदयुक्ष्मं सुमना असंत्॥ अध्यवोचदधिवक्ता
प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ र्षि सर्वाङ्गम्यन्धर्षवश्च
यातुधान्यः॥ असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः।
ये चेमां रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः संहस्रशोऽवैषपां हेडं
ईमहे॥ असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं
गोपा अदशन्तदशन्तुदहार्यः॥ उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टे
मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुपै॥
अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च
धन्वनस्त्वमुभयोरार्कियोज्याम्॥ याश्वं ते हस्त इषवः परा
ता भंगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्षं शतैषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखां शिवो नः सुमना भव। विज्युं
धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवां उत॥ अनेशन्तस्येषं व

आभुरस्य निषङ्गथिः। या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बभूवं
ते धनुः॥ तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्षमया परिभुज।
नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवै॥ उभाभ्यामुत ते
नमो बहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु
विश्वतः॥ अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे अस्मन्त्रि धैहि तम्॥१॥

[नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय ऋष्वकाय
त्रिपुरान्तकाय त्रिका[ला]ग्निकालाय कालग्निरुद्राय
नीलकुण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय सदाशिवाय
श्रीमन्महादेवाय नमः॥]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमो नमो
वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सुस्पिञ्चराय
त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभूशाय विव्याधिनेऽन्नानां
पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो
नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायातताविने
क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये
नमो नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो
मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमो नमो भुवन्तये
वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नमः उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते
पतीनां पतये नमो नमः कृथमवीताय धावते सत्वनां पतये
नमः॥२॥

नमः सहमानाय निव्याधिने आव्याधिर्नीनां पतये नमो

नमः ककुभाय॑ निषुङ्गिणै॒ स्तेनानां पतये॑ नमो॑ नमो॑ निषुङ्गिणै॒
 इषुधि॑मते॒ तस्कराणां पतये॑ नमो॑ नमो॑ वश्वते॒ परिवश्वते॒
 स्तायूनां पतये॑ नमो॑ नमो॑ निचेरवे॑ परिचुरायारण्यानां पतये॑
 नमो॑ नमः सृकाविभ्यो॑ जिधाऽसद्यो॑ मुष्णतां पतये॑ नमो॑
 नमोऽसिमद्यो॑ नक्तं चरद्यः॑ प्रकृन्तानां पतये॑ नमो॑ नमः॑
 उष्णीषिणै॒ गिरिचुराय॑ कुलुश्वानां पतये॑ नमो॑ नम् इषुमद्यो॑
 धन्वाविभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमः॑ आतन्वानेभ्यः॑ प्रतिदधानेभ्यश्व वो॑
 नमो॑ नमः॑ आयच्छद्यो॑ विसृजद्यश्व वो॑ नमो॑ नमोऽस्यद्यो॑
 विध्यद्यश्व वो॑ नमो॑ नम् आसीनेभ्यः॑ शयानेभ्यश्व वो॑ नमो॑
 नमः॑ स्वपद्यो॑ जाग्रद्यश्व वो॑ नमो॑ नमस्तिष्ठद्यो॑ धावद्यश्व
 वो॑ नमो॑ नमः॑ सभाभ्यः॑ सभापतिभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑
 अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्व वो॑ नमः॥३॥

नमः॑ आव्याधिनीभ्यो॑ विविधन्तीभ्यश्व वो॑ नमो॑
 नम् उगणाभ्यस्तृऽहृतीभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑ गृथसेभ्यो॑
 गृथसपतिभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑ ब्रातेभ्यो॑ ब्रातपतिभ्यश्व वो॑
 नमो॑ नमो॑ गणेभ्यो॑ गणपतिभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑ विरूपेभ्यो॑
 विश्वरूपेभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑ महद्यः॑, क्षुलकेभ्यश्व वो॑ नमो॑
 नमो॑ रथिभ्योऽरथेभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमो॑ रथेभ्यो॑ रथपतिभ्यश्व
 वो॑ नमो॑ नमः॑ सेनाभ्यः॑ सेनानिभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमः॑, क्षुत्तभ्यः॑
 सङ्ग्रहीतृभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमस्तक्षेभ्यो॑ रथकारेभ्यश्व वो॑ नमो॑
 नमः॑ कुलालेभ्यः॑ कुमरिभ्यश्व वो॑ नमो॑ नमः॑ पुञ्जिष्ठेभ्यो॑

निषादेभ्यश्च वो नमो नमै इषुकृद्यौ धन्वकृद्यश्च वो नमो
नमौ मृग्युभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च
वो नमः॥४॥

नमौ भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च
नमो नीलंग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपुर्दिने च
व्युत्सकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमौ
गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमौ मीढुष्टमाय चेषुमते च
नमौ हुस्वाय च वामनाय च नमौ बृहते च वर्णीयसे च
नमौ वृद्धाय च संवृद्धने च नमौ अग्रियाय च प्रथमाय च
नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च
नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय
च॥५॥

नमौ ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च
नमौ मध्यमाय चापगल्भाय च नमौ जघन्याय च बुद्धियाय
च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमौ याम्याय च क्षेम्याय
च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः क्षेत्रक्षयाय चावसान्याय
च नमौ वन्याय च कक्षयाय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय
च नम आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते
च नमौ वर्मिणे च वर्णथिने च नमौ बिल्मिने च कवचिने
च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥६॥

नमौ दुन्दुभ्याय चाऽऽहनन्याय च नमौ धृष्णवे च प्रमृशाय

च नमो दूतायं च प्रहिताय च नमो निषुङ्गिणे चेषुधिमते च
 नमस्तीक्ष्णेषवे चाऽऽयुधिने च नमः स्वायुधायं च सुधन्वने
 च नमः सुत्यायं च पथ्यायं च नमः काट्यायं च नीप्याय
 च नमः सूद्यायं च सरस्यायं च नमो नाद्यायं च वैशन्ताय
 च नमः कूप्यायं चावृट्यायं च नमो वर्ष्यायं चावृष्यायं च
 नमो मेघ्यायं च विद्युत्यायं च नम ईधियायं चाऽऽतप्यायं च
 नमो वात्यायं च रेष्मियायं च नमो वास्तव्यायं च वास्तुपाय
 च॥७॥

नमः सोमायं च रुद्रायं च नमस्ताम्रायं चारुणायं च नमः
 शङ्गायं च पशुपतये च नम उग्रायं च भीमायं च नमो
 अग्रेवधायं च दूरेवधायं च नमो हृत्रे च हर्नीयसे च नमो
 वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च
 नमः शङ्करायं च मयस्करायं च नमः शिवायं च शिवतराय
 च नमस्तीर्थ्यायं च कूल्यायं च नमः पार्यायं चावार्यायं च
 नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतर्यायं चाऽऽलद्याय
 च नमः शष्प्यायं च फेन्यायं च नमः सिकत्यायं च प्रवाह्याय
 च॥८॥

नम इरिण्यायं च प्रपथ्यायं च नमः किंशिलायं च
 क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठ्याय
 च गृह्यायं च नमस्तल्प्यायं च गेह्यायं च नमः काट्याय
 च गह्वेष्यायं च नमो हृदय्यायं च निवेष्यायं च नमः

पा॒ः सु॒व्याय च रजु॒स्याय च॑ नमः शुष्क्याय च हरि॒त्याय
 च॑ नमो॑ लोप्याय चोलु॒प्याय च॑ नम॑ ऊ॒व्याय च सू॒म्याय च॑
 नम॑ः पण्याय च पर्णशाद्याय च॑ नमो॑उपगुरमाणाय चाभिघृते
 च॑ नम॑ आख्विदृते च॑ प्रख्विदृते च॑ नमो॑ वः किरि॑केभ्यो॑
 देवाना॒ः हृदयेभ्यो॑ नमो॑ विक्षीणकेभ्यो॑ नमो॑ विचिन्वत्केभ्यो॑
 नम॑ आनिरहृतेभ्यो॑ नम॑ आमीवत्केभ्यो॑ः॥१॥

द्रापे॑ अन्धंसस्पते॑ दरिद्रनीललोहिता। ए॒षां पुरुषाणामेषां
 पंशुनां मा भेर्माऽरो॑ मो ए॒षां किं चनाऽऽमंमत्॥ या तै॑ रुद्र
 शि॒वा तु॒नूः शि॒वा वि॒श्वाह॑भेषजी। शि॒वा रु॒द्रस्य॑ भेषजी तया॑
 नो॑ मृड जीवसै॑॥ इ॒मा॒ः रु॒द्राय॑ तवसे॑ कपर्दिनै॑ क्षयद्वौराय॑
 प्रभरामहे॑ मृतिम्॥ यथा॑ नु॑ः शमस॑द्विपदे॑ चतु॑ष्पदे॑ विश्वं॑
 पुष्टं ग्रामे॑ अ॒स्मिन्ननांतुरम्॥ मृडा॑ नो॑ रुद्रोत॑ नो॑ मय॑स्कृधि॑
 क्षयद्वौराय॑ नमंसा॑ विधेम ते। यच्छं॑ च॑ योश्च॑ मनुरायुजे॑ पिता॑
 तदश्याम्॑ तव॑ रुद्र॑ प्रणीतौ॑॥ मा नो॑ मृहान्तमुत॑ मा नो॑ अर्भकं॑
 मा नु॑ उक्षन्तमुत॑ मा ने॑ उक्षितम्॑॥ मा नो॑ वधी॑ पितरं॑ मोत॑
 मातरं॑ प्रिया॑ मा नस्तु॑नुवो॑ रुद्र॑ रीरिषः॥ मा नस्तो॑के॑ तनये॑ मा
 नु॑ आयुषि॑ मा नो॑ गोषु॑ मा नो॑ अश्वेषु॑ रीरिषः। वीरान्मा॑ नो॑
 रुद्र॑ भामि॑तो॑ वधी॑रहृविष्मन्तो॑ नमंसा॑ विधेम ते॥ आरात्तै॑ गोघ्र
 उत॑ पूरुषप्ने॑ क्षयद्वौराय॑ सुम्नमस्मे॑ तै॑ अस्तु। रक्षा॑ च नो॑ अधि॑
 च॑ देव॑ ब्रूह्यधा॑ च नु॑ः शर्म॑ यच्छ॑ द्विबरहा॑॥ स्तुहि॑ श्रुतं॑ गर्तुसदु॑
 युवानं॑ मृगं॑ न भीममुंपहुलुमुग्रम्। मृडा॑ जरि॑त्रे॑ रुद्र॑ स्तवानो॑

अन्यं तै अस्मन्नि वंपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणकु
परि त्वेषस्य दुर्मतिरंघायोः। अवं स्थिरा मधवंद्यस्तनुष्व
मीद्वंस्तोकाय तनयाय मृडय॥ मीदुष्टम् शिवंतम शिवो नः
सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृतिं वसान् आ
चरं पिनाकं बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलौहित् नमस्ते
अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यम् स्मन्नि वंपन्तु ताः॥
सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
पराचीना मुखा कृधि॥१०॥

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां
सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥ अस्मिन् मंहत्यर्णवे-
ऽन्तरिक्षे भवा अधिं॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा
अधः, क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवाः शितिकण्ठा दिवश्च रुद्रा
उपश्रिताः॥ ये वृक्षेषु सस्पिञ्चरा नीलंग्रीवा विलौहिताः॥
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः॥ ये अन्नेषु
विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्॥ ये पथां परिरक्षय
ऐलबृदा यव्युधः॥ ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो
निषङ्गिणः॥ य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा
विंतस्थिरे॥ तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि॥
नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां यैऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं
वातो वरुषमिष्वस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश
प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं

द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥११॥

[त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव
बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु
य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्राय
नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति
भेषजस्य।

(ऋक्) यक्ष्वामुहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं
दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवानुयं मे भगवत्तरः। अयं मै
विश्वभेषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये तै सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान्
यज्ञस्य मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे
स्वाहा॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्म पाहि।
प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मा विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायस्व॥
नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्म पाहि॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥चमकप्रश्नः॥

अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वर्जैभिरा-
गतम्॥ वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयोतिश्च मे प्रसितिश्च मे
धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे क्षोकंश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च
मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मे प्रापनश्च मे व्यानश्च

मेऽसुश्र मे चित्तं च म् आर्धीतं च मे वाक्ते मे मनश्च मे
चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म् ओजश्च मे सहश्च
म् आयुश्च मे जुरा चं म् आत्मा चं मे तुनश्च मे शर्मं च
मे वर्मं च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषंषि च मे
शरीराणि च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो
महर्षिः।

हिरण्यगर्भं पश्यत् जायमानः स नौ देवः शुभया स्मृत्या:
संयुनक्तु॥

अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः महादेवः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥

ज्यैष्यं च म् आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भास्त्रश्च मेऽमंश्च
मेऽमंश्च मे जेमा चं मे महिमा चं मे वरिमा चं मे प्रथिमा
चं मे वृष्मा चं मे द्राघुया चं मे वृद्धं चं मे वृद्धिश्च मे सृत्यं
चं मे श्रद्धा चं मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिंश्च
मे क्रीडा चं मे मोदश्च मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे
सूक्तं चं मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेद्यं च मे भूतं चं मे
भविष्यच्च मे सुगं चं मे सुपथं च म् क्रद्धं चं म् क्रद्धिश्च मे
क्लृसं चं मे क्लृसिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्द्यस्मान्नार्णीयो न
ज्यायौऽस्ति कश्चित्।

वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्ण पुरुषेण सर्वम्॥
अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शिवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥२॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे
सौमनुसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे
भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च मे क्षेमश्च मे
धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे
प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च मकृतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं
च मेऽनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च
मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके
अमृतत्वमानुशुः।

परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यतयो विशन्ति॥
अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः श्री-रुद्रः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥३॥

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं
च मे सग्धिश्च मे सर्पीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च

म् औद्धिद्यं च मे रयिश्व मे रायश्व मे पुष्टं च मे पुष्टिश्व मे
 विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयश्व मे पूर्ण च मे पूर्णतरं
 च मेऽक्षितिश्व मे कूयवाश्व मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे ब्रीहयश्व
 मे यवाश्व मे माषाश्व मे तिलाश्व मे मुद्राश्व मे खल्वाश्व मे
 गोधूमाश्व मे मुसुराश्व मे प्रियङ्गवश्व मेऽणवश्व मे श्यामकाश्व
 मे नीवाराश्व मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्ध्यास
 योगाद्यतर्यः शुद्धसत्त्वाः।

ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे॥
 अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः शङ्करः सुप्रीतः
 सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥४॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्व मे पर्वताश्व मे
 सिकंताश्व मे वनस्पतयश्व मे हिरण्यं च मेऽयश्व मे सीसं
 च मे त्रपुश्व मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्व मे आपश्व मे
 वीरुद्यश्व मे ओषधयश्व मे कृष्टपच्यं च मेऽकृष्टपच्यं च मे
 ग्राम्याश्व मे पुशवं आरण्याश्वं यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे
 वित्तिश्व मे भूतं च मे भूतिश्व मे वसुं च मे वसुतिश्व मे कर्म
 च मे शक्तिश्व मेऽर्थश्व मे एमश्व मे इतिश्व मे गतिश्व मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— दहुं विपापं परमैश्मभूतं यत्पुण्डरीकं

पुरमध्यसुङ्गस्थम्।

तत्रापि दुहं गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्॥
अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः नीललोहितः
सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च
म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च
मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च
म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे
विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म
इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च
मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म इन्द्रश्च मे दिशश्च म
इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥
अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः ईशानः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥६॥

अःशुश्रे मे रश्मिश्च मेऽदभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म
उपाःशुश्रे मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायुवश्च मे मैत्रावरुणश्च
म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मर्त्यो च
म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म
ऋतुग्रहाश्च मेऽतिग्राह्यश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे वैश्वदेवश्च मे

मरुत्वृतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे
सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवृतश्च मे हारियोजनश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— सृद्योजातं प्रपद्यामि सृद्योजाताय वै नमो नमः।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥
अनेन सप्तम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः विजयः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥७॥

इध्मश्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे
चमसाश्च मे ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च
मे द्रोणकलशश्च मे वायव्याणि च मे पूतभृच्च म आधवनीयश्च
म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदश्च मे
पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— वामदेवाय नमौ ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय
नमौ रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमौ
बलविकरणाय नमौ बलाय नमौ बलप्रमथनाय नमः
सर्वभूतदमनाय नमौ मनोन्मनाय नमः॥

अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भीमः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च
मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तरीरङ्गुलये

दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक्षं मे सामं च मे स्तोमश्च
मे यजुश्च मे दीक्षा चं मे तपश्च म ऋतुश्चं मे व्रतं चं
मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे चं मे यज्ञेन कल्पेताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः देवदेवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥९॥

गर्भश्च मे वथ्साश्चं मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी चं मे दित्यवाच्चं
मे दित्यौही चं मे पश्चाविश्च मे पश्चावी चं मे त्रिवृथ्मश्चं मे
त्रिवृथ्सा चं मे तुर्यवाच्चं मे तुर्यौही चं मे पष्ठवाच्चं मे पष्ठौही चं
म उक्षा चं मे वशा चं म ऋषभश्चं मे वेहच्चं मेऽनुद्वां चं मे धेनुश्चं
म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽङ् श्रोत्रं
यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा
यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— तत्पुरुषाय विद्वहै महादेवाय धीमहि। तन्नो
रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः भवोद्भवः सुप्रीतः
सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१०॥

एका॑ च मे॒ ति॒स्रश्च॑ मे॒ पञ्च॑ च मे॒ सु॒स च॑ मे॒ नव॑ च
 म॒ एकांदश च मे॒ त्रयोंदश च मे॒ पञ्चांदश च मे॒ स॒प्तदश
 च मे॒ नवंदश च म॒ एकंवि॒शतिश्च मे॒ त्रयोंवि॒शतिश्च
 मे॒ पञ्चंवि॒शतिश्च मे॒ स॒प्तवि॒शतिश्च मे॒ नवंवि॒शतिश्च
 म॒ एकंत्रि॒शच्च मे॒ त्रयोंत्रि॒शच्च मे॒ चतंस्त्रश्च मे॒ऽष्टौ च॑ मे॒
 द्वादश च मे॒ षोडश च मे॒ वि॒शतिश्च॑ मे॒ चतुर्वि॒शतिश्च
 मे॒ऽष्टावि॒शतिश्च मे॒ द्वात्रि॒शच्च मे॒ षट्ट्रि॒शच्च मे॒
 चत्वारि॒शच्च॑ मे॒ चतुश्चत्वारि॒शच्च मे॒ऽष्टाचत्वारि॒शच्च
 मे॒ वाजश्च प्रसुवश्चापि॒जश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा॒ च॒
 व्यश्चिन्यश्चाऽन्त्यायनश्चान्त्यश्च भौवनश्चु॒ भुवनश्चाधिपतिश्च॥
 धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्।

नीराजनम्— ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
 ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा॑ शिवो मै॒ अस्तु सदाशिवोम्॥
 अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 आदित्यात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥११॥

[इडा॑ देव॒हूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहु॒स्पतिरुक्थाम॒दानि॑ शा॒सि॒षद्विश्वे॑-
 देवा॒ः सूक्तवाच॒ः पृथिवि॒ मातृमा॑ मा॑ हि॒सीर्मधु॑ मनिष्ये॑
 मधु॑ जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑ वदिष्यामि॑ मधु॑मर्ती॑ देवेभ्यो॑
 वाच॑मुद्यास॒ शुश्रूषेण्या॑ मनुष्यै॒भ्युस्तं मा॑ देवा अवन्तु॑
 शोभायै॑ पितरोऽनुमदन्तु॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥रुद्रपदपाठः ॥

ॐ। गुणानाम्। त्वा। गुणपातिमिति॑ गुण-पतिम्। हुवाम्‌हे॒
कृविम्। कर्वीनाम्। उपमश्रवस्तम्‌मित्युपमश्रवः॑-तम्‌म्॥
ज्येष्ठराजमिति॑ ज्येष्ठ-राजम्। ब्रह्मणाम्। ब्रह्मणः। पृते॑
एति॑। नः। शृण्वन्। ऊतिभिरित्यूति-भिः। सीद। सादैनम्॥

नमः। ते॑। रुद्रा। मृन्यवै॑ उतो इति॑। ते॑। इषवे॑। नमः॥
नमः। ते॑। अस्तु। धन्वने॑। बाहुभ्यामिति॑ बाहु-भ्याम्।
उत। ते॑। नमः॥ या। ते॑। इषुः। शिवतुमेति॑ शिव-तुमा।
शिवम्। बभूवा॑। ते॑। धनुः॥ शिवा। शरव्या॑। या। तवा॑।
तया॑। नः। रुद्रा। मृडय्॥ या। ते॑। रुद्रा। शिवा। तनूः।
अघोरा। अपापकाशिनीत्यपाप-काशिनी॥ तया॑। नः। तनुवा॑।
शन्तम्‌येति॑ शम्-तमया॑। गिरिशन्तेति॑ गिरि-शन्ता। अभीति॑।
चाकुशीहि॑॥ याम्। इषुम्। गिरिशन्तेति॑ गिरि-शन्ता।
हस्तै॑। (१)

बिभर्षि। अस्तवे॥ शिवाम्। गिरित्रेति॑ गिरि-त्रा। ताम्।
कुरु। मा। हि॒सी॑। पुरुषम्। जगत्॥ शिवेन। वचसा।
त्वा। गिरिश। अच्छा॑। वदामसि॑॥ यथा॑। नः। सर्वम्। इत्।
जगत्। अयुक्ष्मम्। सुमना॑ इति॑ सु-मना॑। असंत्॥ अधीति॑।
अवोचत्। अधिवक्तेत्यधि-वक्ता। प्रथमः। दैव्यः। भिषक्॥
अहीनं। च। सर्वान्। जुम्यन्। सर्वाः। च। यातुधान्यं इति॑
यातु-धान्यः॥ असौ। यः। ताम्रः। अरुणः। उत। बुम्रुः।

सुमङ्गलं इति सु-मङ्गलः॥ ये। च। इमाम्। रुद्राः। अभितः।
दिक्षु। (२)

श्रिताः। सहस्रश इति सहस्र-शः। अवेति। एषाम्। हेडः।
ईमहे॥ असौ। यः। अवसर्पतीत्यव-सर्पति। नीलंग्रीवु इति
नीलं-ग्रीवः। विलोहितु इति वि-लोहितः॥ उता। एनम्। गोपा
इति गो-पाः। अदृशन्। अदृशन्। उदहार्य इत्युद-हार्यः॥ उता।
एनम्। विश्वा॥ भूतानि। सः। दृष्टः। मृडयाति। नः॥ नमः।
अस्तु। नीलंग्रीवायेति नीलं-ग्रीवाय। सहस्राक्षायेति सहस्र-
अक्षाय। मीढुषै॥ अथो इति। ये। अस्य। सत्वानः। अहम्।
तेभ्यः। अकरम्। नमः॥ प्रेतिं। मुञ्च। धन्वनः। त्वम्। उभयौः।
आर्द्रियोः। ज्याम्॥ याः। च। ते। हस्तै॥ इषवः। (३)

परेति। ताः। भगव इति भग-वः। वृप॥ अवतत्येत्यव-
तत्य। धनुः। त्वम्। सहस्राक्षेति सहस्र-अक्षु। शतेषुधु इति
शत-इषुधे॥ निशीर्येति नि-शीर्य। शल्यानाम्। मुखां। शिवः।
नः। सुमना इति सु-मनाः। भव॥ विज्युमिति वि-ज्यम्।
धनुः। कपर्दिनः। विशल्यु इति वि-शल्यः। बाणवानिति
बाण-वान्। उत॥ अनेशन्। अस्य। इषवः। आभुः। अस्य।
निषङ्गथिः॥ या। ते। हेतिः। मीढुष्टमेति मीढः-तम्। हस्तै॥
बभूव। ते। धनुः॥ तयां। अस्मान्। विश्वतः। त्वम्। अयक्षमयां।
परीति। भुज॥ नमः। ते। अस्तु। आयुधाय। अनाततायेत्यनां-

तृताय्। धृष्णवे॥ उभाभ्याम्। उत। ते। नमः। बाहुभ्यामिति
बाहु-भ्याम्। तव। धन्वने॥ परीतिं। ते। धन्वनः। हेतिः।
अस्मान्। वृणक्तु। विश्वतः॥ अथो इतिं। यः। इषुधिरीतीषु-
धिः। तव। आरे। अस्मत्। नीतिं। धेहि। तम्॥ (४)

नमः। हिरण्यबाहव् इति हिरण्य-बाहवे। सेनान्यं इति
सेना-न्यै। दिशाम्। च। पतये। नमः। नमः। वृक्षेभ्यः।
हरिकेशेभ्य इति हरि-केशेभ्यः। पशूनाम्। पतये। नमः।
नमः। सस्पिञ्जराय। त्विषीमत इति त्विषी-मते। पथीनाम्।
पतये। नमः। नमः। बभुशाय। विव्याधिन् इति वि-व्याधिनै॥
अन्नानाम्। पतये। नमः। नमः। हरिकेशायेति हरि-केशाय।
उपवीतिन् इत्युप-वीतिनै॥ पुष्टानाम्। पतये। नमः। नमः।
भवस्य। हेत्यै। जगताम्। पतये। नमः। नमः। रुद्राय।
आतताविन् इत्या-तृताविनै॥ क्षेत्राणाम्। पतये। नमः। नमः।
सूताय। अहन्त्याय। वनानाम्। पतये। नमः। नमः। (५)

रोहिताय। स्थपतये। वृक्षाणाम्। पतये। नमः।
नमः। मन्त्रिणै॥ वाणिजाय। कक्षाणाम्। पतये। नमः।
नमः। भुवन्तयै॥ वारिवस्कृतायेति वारिवः-कृताय।
ओषधीनाम्। पतये। नमः। नमः। उच्चैघोषायेत्युच्चैः-घोषाय।
आक्रन्दयत इत्या-क्रन्दयते। पतीनाम्। पतये। नमः। नमः।
कृथ्मवीतायेति कृथ्म-वीताय। धावते। सत्वनाम्। पतये।
नमः॥ (६)

नमः। सहमानाया। निव्याधिन् इति नि-व्याधिनैः।
 आव्याधिनौनामित्या-व्याधिनौनाम्। पतये। नमः। नमः।
 कुकुभायं। निषुङ्गिण् इति नि-सुङ्गिनैः। स्तेनानाम्। पतये।
 नमः। नमः। निषुङ्गिण् इति नि-सुङ्गिनैः। इषुधिमत् इतीषुधि-
 मतैः। तस्कराणाम्। पतये। नमः। नमः। वश्वते। परिवश्वत्
 इति परि-वश्वते। स्तायूनाम्। पतये। नमः। नमः। निचेरव्
 इति नि-चेरवैः। परिचरायेति परि-चरायं। अरण्यानाम्।
 पतये। नमः। नमः। सृकाविभ्यु इति सृकावि-भ्यः।
 जिघासद्य इति जिघासत-भ्यः। मुष्णताम्। पतये।
 नमः। नमः। असिमद्यु इत्यसिमत-भ्यः। नक्तम्। चरद्यु
 इति चरत-भ्यः। प्रकृन्तानामिति प्र-कृन्तानाम्। पतये। नमः।
 नमः। उष्णीषिणैः। गिरिचरायेति गिरि-चरायं। कुलुञ्चानाम्।
 पतये। नमः। नमः। (७)

इषुमद्यु इतीषुमत-भ्यः। धन्वाविभ्यु इति धन्वावि-भ्यः।
 च। वः। नमः। नमः। आतन्वानेभ्यु इत्या-तन्वानेभ्यः।
 प्रतिदधानेभ्यु इति प्रति-दधानेभ्यः। च। वः। नमः। नमः।
 आयच्छद्यु इत्यायच्छत-भ्यः। विसृजद्यु इति विसृजत-भ्यः।
 च। वः। नमः। नमः। अस्यद्यु इत्यस्यत-भ्यः। विधद्यु
 इति विधत-भ्यः। च। वः। नमः। नमः। आर्सीनेभ्यः।
 शयानेभ्यः। च। वः। नमः। नमः। स्वपद्यु इति स्वपत-भ्यः।
 जाग्रद्यु इति जाग्रत-भ्यः। च। वः। नमः। नमः। तिष्ठद्यु

इति तिष्ठत्-भ्यः। धावत्त्वा इति धावत्-भ्यः। चा वः। नमः।
नमः। सभाभ्यः। सभापतिभ्य इति सभापति-भ्यः। चा वः।
नमः। नमः। अश्वेभ्यः। अश्वपतिभ्य इत्यश्वपति-भ्यः। चा
वः। नमः॥ (८)

नमः। आव्याधिनीभ्य इत्या-व्याधिनीभ्यः। विविध्यन्तीभ्य
इति वि-विध्यन्तीभ्यः। चा वः। नमः। नमः। उगणाभ्यः।
तृहृतीभ्यः। चा वः। नमः। नमः। गृथसेभ्यः। गृथसप्तिभ्य
इति गृथसप्ति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः। ब्रातेभ्यः।
ब्रातपतिभ्य इति ब्रातपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
गणेभ्यः। गणपतिभ्य इति गणपति-भ्यः। चा वः। नमः।
नमः। विरूपेभ्य इति वि-रूपेभ्यः। विश्वरूपेभ्य इति
विश्व-रूपेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। महद्व्य इति महत्-भ्यः।
क्षुल्लकेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। रथिभ्य इति रथि-भ्यः।
अरथेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। रथेभ्यः। (९)

रथपतिभ्य इति रथपति-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
सेनाभ्यः। सेनानिभ्य इति सेनानि-भ्यः। चा वः। नमः। नमः।
क्षत्रभ्य इति क्षत्र-भ्यः। सङ्खर्हीतृभ्य इति सङ्खर्हीतृ-भ्यः। चा
वः। नमः। नमः। तक्षभ्य इति तक्ष-भ्यः। रथकारेभ्य इति
रथ-कारेभ्यः। चा वः। नमः। नमः। कुलालेभ्यः। कुर्मर्णिभ्यः।
चा वः। नमः। नमः। पुञ्जिष्टेभ्यः। निषादेभ्यः। चा वः। नमः।
नमः। इषुकृद्व्य इतीषुकृत्-भ्यः। धन्वकृद्व्य इति धन्वकृत्-
भ्यः। चा वः। नमः। नमः। मृगयुभ्य इति मृगयु-भ्यः। श्वनिभ्य

इति॑ श्वनि॒भ्युः। च॑ व॑ नम॑। नम॑। श्वभ्यु॒ इति॑ श्व-भ्युः।
श्वपंतिभ्यु॒ इति॑ श्वपंति॒भ्युः। च॑ व॑ नम॑॥ (१०)

नम॑। भुवाय॑। च॑ रुद्राय॑। च॑ नम॑। शर्वाय॑। च॑
पशु॒पतंयु॒ इति॑ पशु॒पतंये॑। च॑ नम॑। नीलं॒ग्रीवा॒येति॑
नीलं॒ग्रीवाय॑। च॑ शि॒तिकण्ठायेति॑ शिति॒कण्ठाय॑। च॑
नम॑। क॒पर्दिनै॑। च॑ व्यु॒सकेशायेति॑ व्यु॒स-केशायु॒। च॑
नम॑। सहस्राक्षायेति॑ सहस्र-अक्षाय॑। च॑ शतधन्वन्॒ इति॑
शत-धन्वने॑। च॑ नम॑। गिरिशाय॑। च॑ शि॒पि॒विष्टायेति॑
शि॒पि॒विष्टाय॑। च॑ नम॑। मी॒दुष्टमायेति॑ मी॒दुः॒-तमायु॒। च॑
इषु॒मत्॒ इतीषु॒-मते॑। च॑ नम॑। हु॒स्वाय॑। च॑ वामनाय॑।
च॑ नम॑। बृहूते॑। च॑ वर्षीयसे॑। च॑ नम॑। वृद्धाय॑। च॑
सं॒वृद्ध्वन्॒ इति॑ सम-वृद्ध्वने॑। च॑॥ (११)

नम॑। अग्नियाया॑। च॑ प्रथमाय॑। च॑ नम॑। आशवै॑।
च॑ अजुराय॑। च॑ नम॑। शीघ्रियाया॑। च॑ शीभ्याय॑। च॑
नम॑। ऊर्म्याया॑। च॑ अवस्वन्यायेत्यव-स्वन्याया॑। च॑ नम॑।
स्रोतस्याया॑। च॑ द्वीप्याया॑। च॑॥ (१२)

नम॑। ज्येष्ठाय॑। च॑ क॒नि॒ष्ठाय॑। च॑ नम॑। पूर्वजायेति॑
पूर्व-जाय॑। च॑ अपरजायेत्यपर-जाय॑। च॑ नम॑। मध्यमाय॑।
च॑ अपगल्भायेत्यप-गल्भाय॑। च॑ नम॑। जघन्याया॑।
च॑ बुधियाया॑। च॑ नम॑। सोभ्याया॑। च॑ प्रति॒सर्यायेति॑
प्रति॒सर्याया॑। च॑ नम॑। याम्याया॑। च॑ क्षेम्याया॑। च॑

नमः। उर्वर्याय। च। खल्याय। च। नमः। क्षेक्याय।
 च। अवसान्यायेत्यव-सान्याय। च। नमः। वन्याय। च।
 कक्ष्याय। च। नमः। श्रवाय। च। प्रतिश्रवायेति प्रति-श्रवाय।
 च। (१३)

नमः। आशुषेणायेत्याशु-सेनाय। च। आशुरथायेत्याशु-
 रथाय। च। नमः। शूराय। च। अवभिन्दत इत्यव-भिन्दते।
 च। नमः। वर्मिणै। च। वरुथिनै। च। नमः। बिल्मिनै। च।
 कवचिनै। च। नमः। श्रुताय। च। श्रुतसेनायेति श्रुत-सेनाय।
 च॥ (१४)

नमः। दुन्दुभ्याय। च। आहनन्यायेत्या-हनन्याय। च।
 नमः। धृष्णवै। च। प्रमृशायेति प्र-मृशाय। च। नमः।
 दूताय। च। प्रहितायेति प्र-हिताय। च। नमः। निषङ्गिण
 इति नि-सङ्गिनै। च। इषुधिमत् इर्तीषुधि-मते। च। नमः।
 तीक्ष्णेषव इति तीक्ष्ण-इषवे। च। आयुधिनै। च। नमः।
 स्वायुधायेति सु-आयुधाय। च। सुधन्वन् इति सु-धन्वने।
 च। नमः। सुत्याय। च। पथ्याय। च। नमः। काट्याय। च।
 नीप्याय। च। नमः। सूद्याय। च। सरस्याय। च। नमः।
 नाद्याय। च। वैशन्ताय। च। (१५)

नमः। कूप्याय। च। अवट्याय। च। नमः। वर्ष्याय।
 च। अवर्ष्याय। च। नमः। मेघ्याय। च। विद्युत्यायेति वि-
 द्युत्याय। च। नमः। ईधियाय। च। आतप्यायेत्या-तप्याय।

च्‌। नमः। वात्याय। च्‌। रेष्मियाय। च्‌। नमः। वास्तुव्याय।
च्‌। वास्तुपायेति वास्तु-पाय। च्‌॥ (१६)

नमः। सोमाय। च्‌। रुद्राय। च्‌। नमः। ताम्राय।
च्‌। अरुणाय। च्‌। नमः। शङ्खाय। च्‌। पशुपतय् इति
पशु-पतये। च्‌। नमः। उग्राय। च्‌। भीमाय। च्‌। नमः।
अग्रेवधायेत्यग्रे-वधाय। च्‌। दूरेवधायेति दूरे-वधाय। च्‌।
नमः। हन्त्रे। च्‌। हनीयसे। च्‌। नमः। वृक्षेभ्यः। हरिकेशेभ्य
इति हरि-केशेभ्यः। नमः। ताराय। नमः। शम्भव् इति
शम्-भवै। च्‌। मयोभव् इति मयः-भवै। च्‌। नमः। शङ्कुरायेति
शम्-कराय। च्‌। मयस्करायेति मयः-कराय। च्‌। नमः।
शिवाय। च्‌। शिवतरायेति शिव-तराय। च्‌॥ (१७)

नमः। तीर्थ्याय। च्‌। कूल्याय। च्‌। नमः। पार्याय।
च्‌। अवार्याय। च्‌। नमः। प्रतरणायेति प्र-तरणाय।
च्‌। उत्तरणायेत्युत्-तरणाय। च्‌। नमः। आतार्यायेत्या-
तार्याय। च्‌। आलाद्यायेत्या-लाद्याय। च्‌। नमः। शष्याय।
च्‌। फेन्याय। च्‌। नमः। सिक्त्याय। च्‌। प्रवाह्यायेति
प्र-वाह्याय। च्‌॥ (१८)

नमः। इरिण्याय। च्‌। प्रपथ्यायेति प्र-पथ्याय। च्‌। नमः।
किंश्शिलाय। च्‌। क्षयंणाय। च्‌। नमः। कपर्दिनै। च्‌।
पुलस्तयै। च्‌। नमः। गोष्यायेति गो-स्थ्याय। च्‌। गृह्याय।
च्‌। नमः। तल्प्याय। च्‌। गेह्याय। च्‌। नमः। काट्याय।

चा गृह्वरेष्टायेति गृहरे-स्थाया। चा नमः। हृदयाया। चा निवेष्यायेति नि-वेष्याया। चा नमः। पांसव्याया। चा रजस्याया। चा नमः। शुष्क्याया। चा हरित्याया। चा नमः। लोप्याया। चा उलप्याया। चा (१९)

नमः। ऊर्वाया। चा सूर्म्याया। चा नमः। पूर्णाया। चा पूर्णशद्यायेति पूर्ण-शद्याया। चा नमः। अपगुरमाणायेत्यंप-गुरमाणाया। चा अभिग्रत इत्यभि-ग्रते। चा नमः। आखिखदत इत्या-खिदते। चा प्राखिखदत इति प्र-खिदते। चा नमः। वः। किरिकेभ्यः। देवानाम्। हृदयेभ्यः। नमः। विक्षीणकेभ्य इति वि-क्षीणकेभ्यः। नमः। विचिन्वत्केभ्य इति वि-चिन्वत्केभ्यः। नमः। आनिरहुतेभ्य इत्यानिः-हुतेभ्यः। नमः। आमीवत्केभ्य इत्या-मीवत्केभ्यः॥ (२०)

द्रापैः। अन्धसः। पृते। दरिंद्रत्। नीलंलोहितेति नीलं-लोहित्॥ एषाम्। पुरुषाणाम्। एषाम्। पृशूनाम्। मा। भेः। मा। अरः। मो इति। एषाम्। किम्। चन। आममत्॥ या। ते। रुद्र। शिवा। तनूः। शिवा। विश्वाहभेषजीति विश्वाह-भेषजी॥ शिवा। रुद्रस्या। भेषजी। तया॥ नः। मृडा। जीवसै॥ इमाम्। रुद्राया। तवसै। कपुर्दिनै॥ क्षयद्वीरायेति क्षयत-वीराय। प्रेति। भरामहे। मतिम्॥ यथा॥ नः। शम्। असंत्। द्विपद् इति द्वि-पदै। चतुष्पद् इति चतुः-पदै। विश्वम्। पुष्टम्। ग्रामै॥ अस्मिन्॥ (२१)

अनातुरमित्यना॑-तुरम्॒॥ मृडा॑ नः॑ रुद्रा॑ उता॑ नः॑ मयः॑
कृषि॑ क्षयद्वौरायेति॑ क्षयत्-वीराय॑ नमसा॑ विधेम्॑ ते॑॥
यता॑ शम्॑ च॑ योः॑ च॑ मनुः॑ आयज् इत्या॑-युजे॑ पिता॑
तता॑ अश्याम्॑ तवं॑ रुद्रा॑ प्रणीतविति॑ प्र-नीतौ॑॥ मा॑ नः॑
महान्तम्॑ उता॑ मा॑ नः॑ अर्भकम्॑ मा॑ नः॑ उक्षन्तम्॑ उता॑
मा॑ नः॑ उक्षितम्॑ मा॑ नः॑ वधीः॑ पितरम्॑ मा॑ उता॑
मातरम्॑ प्रिया॑ मा॑ नः॑ तनुवं॑॥ (२२)

रुद्रा॑ रीरिषः॑॥ मा॑ नः॑ तोके॑ तन्ये॑ मा॑ नः॑ आयुषि॑
मा॑ नः॑ गोषु॑ मा॑ नः॑ अश्वेषु॑ रीरिषः॑॥ वीरान्॑ मा॑
नः॑ रुद्रा॑ भामितः॑ वधीः॑ हृविष्मन्तः॑ नमसा॑ विधेम्॑ ते॑॥
आराता॑ ते॑ गोघ्न इति॑ गो-घ्ने॑ उता॑ पूरुषघ्न इति॑ पूरुष-घ्ने॑
क्षयद्वौरायेति॑ क्षयत्-वीराय॑ सुम्नम्॑ अस्मे॑ इति॑ ते॑ अस्तु॑॥
रक्षा॑ च॑ नः॑ अधीति॑ च॑ देवा॑ ब्रूहि॑ अधा॑ च॑ नः॑
शर्मा॑ युच्छु॑ द्विबर्हा॑ इति॑ द्वि-बर्हा॑॥ स्तुहि॑॥ (२३)

श्रुतम्॑ गर्तसदुमिति॑ गर्त-सदम्॑ युवानम्॑ मृगम्॑ ना॑
भीमम्॑ उपहुलुम्॑ उग्रम्॑ मृडा॑ जुरित्रे॑ रुद्रा॑ स्तवानः॑
अन्यम्॑ ते॑ अस्मता॑ नीति॑ वपन्तु॑ सेनाः॑॥ परीति॑
नः॑ रुद्रस्या॑ हृतिः॑ वृणकु॑ परीति॑ त्वेषस्या॑ दुर्मतिरिति॑
दुः-मतिः॑ अघायोरित्यघा-योः॑॥ अवेति॑ स्थिरा॑ मघवञ्च्य॑
इति॑ मघवत्भ्यः॑ तनुष्वा॑ मीढ़॑ तोकाय॑ तनयाय॑
मृडय॑ मीढुष्टमेति॑ मीढुः-तुमु॑ शिवतुमेति॑ शिव-तुमु॑

शि-वः। न्‌ः। सुमना॒ इति॑ सु-मना॑ः। भव्॥ परमे। वृक्षे।
आयुधम्। निधायेति॑ नि-धायं। कृत्तिम्। वसानः। एति॑।
चरा॑ पिनाकम्। (२४)

बिन्नेत्। एति॑। गुहि॑॥ विकिरिदेति॑ वि-किरिद।
विलोहितेति॑ वि-लोहित। नमः। ते॑। अस्तु। भग्व॑ इति॑
भग-वः॥ याः। ते॑। सुहस्त्रम्। हेतयः। अन्यम्। अस्मत्।
नीति॑। वृपन्तु। ताः॥ सुहस्त्राणि॑। सुहस्त्रधेति॑ सहस्र-धा।
बाहुवोः। तवा॑। हेतयः॥ तासांम्। ईशानः। भग्व॑ इति॑
भग-वः। पराचीना॑। मुखा॑। कृषि॑॥ (२५)

सुहस्त्राणि॑। सुहस्त्रश इति॑ सहस्र-शः। ये। रुद्राः। अधीति॑।
भूम्यांम्॥ तेषांम्। सुहस्त्रयोजन इति॑ सहस्र-योजने। अवेति॑।
धन्वानि॑। तन्मसि॑॥ अस्मिन्। महुति। अर्णवे। अन्तरिक्षे।
भवाः। अधिं॥ नीलंग्रीवा॑ इति॑ नीलं-ग्रीवाः। शितिकण्ठा॑
इति॑ शिति-कण्ठाः। शर्वाः। अधः। क्षमाचराः॥ नीलंग्रीवा॑
इति॑ नीलं-ग्रीवाः। शितिकण्ठा॑ इति॑ शिति-कण्ठाः। दिवम्।
रुद्राः। उपश्रिता॑ इत्युप-श्रिताः॥ ये। वृक्षेषु। सुस्पिञ्जराः।
नीलंग्रीवा॑ इति॑ नीलं-ग्रीवाः। विलोहिता॑ इति॑ वि-लोहिताः॥
ये। भूतानांम्। अधिपतय॑ इत्यधि-पतयः। विशिखास्। इति॑
वि-शिखासः। कपर्दिनः॥ ये। अन्नेषु। विविध्यन्तीति॑ वि-
विध्यन्ति। पात्रैषु। पिबतः। जनान्॥ ये। पथाम्। पथिरक्षय॑
इति॑ पथि-रक्षयः। ऐलबृदाः। यव्युधः॥ ये। तीर्थानि॑। (२६)

प्रचरन्तीति प्र-चरन्ति। सृकावन्त इति सृका-वन्तः।
 निषङ्गिण इति नि-सङ्गिनः॥ ये। एतावन्तः। च। भूयांसः।
 च। दिशः। रुद्राः। वितस्थिर इति वि-तस्थिरे॥ तेषाम्।
 सहस्रयोजन इति सहस्र-योजने। अवेति। धन्वानि।
 तन्मसि॥ नमः। रुद्रेभ्यः। ये। पृथिव्याम्। ये। अन्तरिक्षे। ये।
 दिवि। येषाम्। अन्नम्। वातः। वरुषम्। इषवः। तेभ्यः। दश।
 प्राचीः। दश। दक्षिणा। दश। प्रतीचीः। दश। उदीचीः। दश।
 ऊर्ध्वाः। तेभ्यः। नमः। ते। नः। मृडयन्तु। ते। यम्। द्विष्मः।
 यः। च। नः। द्वेष्टि। तम्। वः। जम्भौ। दधामि॥ (२७)

ऋष्म्बकमिति त्रि-अम्बकम्। यजामहे। सुगन्धिमिति सु-
 गन्धिम्। पुष्टिवर्धनमिति पुष्टि-वर्धनम्॥ उर्वरुकम्। इवा।
 बन्धनात। मृत्योः। मुक्षीया। मा। अमृतात्॥ यः। रुद्रः। अग्नौ।
 यः। अफिस्वत्यप्सु। यः। ओषधीषु। यः। रुद्रः। विश्वा।
 भुवना। आविवेशेत्या-विवेशा। तस्मै। रुद्राय। नमः। अस्तु॥
 ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥मन्त्रपुष्पम्॥

ॐ भद्रं कर्णमिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
 स्थिरैररङ्गस्तुष्टुवांसस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः।

स्वस्ति नु इन्द्रो वृद्धश्रेवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः।
स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

योऽपां पुष्यं वेदां पुष्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्यम्। पुष्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदां योऽपामायतन् वेदां आयतनवान् भवति।
अग्निर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽग्नेरायतनं
वेदै॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्।
आयतनवान् भवति। य एवं वेदां योऽपामायतन् वेदां।
आयतनवान् भवति। वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान्
भवति। यो वायोरायतनं वेदां। आयतनवान् भवति॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं
वेदां योऽपामायतन् वेदां। आयतनवान् भवति। असौ वै
तपन्नपामायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽमुष्यं तपत
आयतनं वेदां। आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्यं तपत
आयतनम्॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेदां योऽपामायतन्
वेदां। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्।
आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेदां। आयतनवान्
भवति। आपो वै चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥
य एवं वेदां योऽपामायतनं वेदां। आयतनवान् भवति।

नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा॥८२॥

योऽपामायतनं वेदा। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽऽयतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽपामायतनं वेदा॥

आयतनवान् भवति। संवध्सरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवध्सरस्याऽऽयतनं वेदा। आयतनवान् भवति। आपो वै संवध्सरस्याऽऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदा। योऽप्सु नावं प्रतिष्ठितं वेदा। प्रत्येव तिष्ठति॥

राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिनैः। नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे। स मे कामान्कामकामाय मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय। महाराजाय नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥दशशान्तयः॥

ॐ भद्रं कर्णभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैररङ्गस्तुष्टुवा॒ संस्तुनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रेवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः।

स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥१॥

ॐ नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम
ओषधीभ्यः। नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे बृहते
करोमि॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥२॥

नमो वाचे या चोदिता या चानुदिता तस्यै वाचे नमो नमो
वाचे नमो वाचस्पतये नम ऋषिभ्यो मत्रकृद्यो मत्रपतिभ्यो
मा मामृषयो मत्रकृतो मत्रपतयः परादुर्माहमृषीन्मत्रकृतो
मत्रपतीन्परादां वैश्वदेवीं वाचमुद्यासः शिवामदस्तां जुष्टां
देवेभ्यः शर्म मे द्यौः शर्म पृथिवी शर्म विश्वमिदं जगत्।
शर्म चन्द्रश्च सूर्यश्च शर्म ब्रह्मप्रजापती। भूतं वदिष्ये भुवनं
वदिष्ये तेजो वदिष्ये यशो वदिष्ये तपो वदिष्ये ब्रह्म वदिष्ये
सत्यं वदिष्ये तस्मा अहमिदमुपस्तरणमुपस्तृण उपस्तरणं
मे प्रजायै पशूनां भूयादुपस्तरणमहं प्रजायै पशूनां भूयासु
प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मधुं
मनिष्ये मधुं जनिष्ये मधुं वक्ष्यामि मधुं वदिष्यामि मधुमर्तीं
देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्यस्तं मा देवा अवन्तु
शोभायै पितरोऽनुमदन्तु। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥३॥

शं नो वातः पवतां मातृरिश्वा शं नस्तपतु सूर्यः।
अहानिशं भवन्तु नः शः रात्रिः प्रतिधीयताम्। शमुषा
नो व्युच्छतु शमादित्य उदेतु नः। शिवा नः शन्तमा भव

सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सुन्दरिं। इडायै वास्त्वसि
वास्तुमद्वास्तुमन्तो भूयास्म मा वास्तोश्छ्रथ्मह्यवास्तुः
स भूयाद्यौऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विष्मः। प्रतिष्ठासि
प्रतिष्ठावन्तो भूयास्म मा प्रतिष्ठायाश्छ्रथ्मह्यप्रतिष्ठः स
भूयाद्यौऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विष्मः। आ वात वाहि भेषजं
वि वात वाहि यद्रपः। त्वं हि विश्वभेषजो देवानां दूत
ईयसे। द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्ध्योरा परावतः॥

दक्षं मे अन्य आवातु परान्यो वातु यद्रपः। यद्दो
वातते गृहेऽमृतस्य निधिरहितः। ततो नो देहि जीवसे
ततो नो धेहि भेषजम्। ततो नो महु आवंहु वात आवातु
भेषजम्। शम्भूर्मयोभूर्नो हृदे प्रण आयूषि तारिषत्।
इन्द्रस्य गृहोऽसि तं त्वा प्रपद्ये सगुः साक्षः। सुह यन्मे
अस्ति तेन। भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये सुवः प्रपद्ये भूर्भुवः
सुवः प्रपद्ये वायुं प्रपद्येऽनार्ता देवतां प्रपद्येऽश्मानमाखणं
प्रपद्ये प्रजापतेर्ब्रह्मकोशं ब्रह्म प्रपद्यु ओं प्रपद्ये। अन्तरिक्षं
म उर्वन्तरं बृहदग्रयः पर्वताश्च यया वातः स्वस्त्या
स्वस्तिमान्तयः स्वस्त्या स्वस्तिमानसानि। प्राणापानौ
मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मयि मेधां मयि
प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्रं
इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो ब्राजो
दधातु॥

द्युभिरकुभिः परिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः।
तत्रो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी
उत द्यौः। कया नश्चित्र आ भुवदूती सुदावृधः सखा॥
कया शचिष्ठया वृता। कस्त्वा सत्यो मदानां मङ्हिष्ठो
मथ्सदन्धसः। दृढाचिदारुजे वसुं। अभीषुणः सखीनामविता
जरितृणाम्। शतं भवास्यूतिभिः। वयः सुपुर्णा उपसेदुरिन्द्रं
प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः। अपे ध्वन्तमूर्णुहि पृथि
चक्षुर्मुग्ध्यस्मान्निधयेव बुद्धान्॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयै। शं योरभिस्वन्तु
नः। ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्वर्ष्पणीनाम्। अपो याचामि
भेषजम्। सुमित्रा नु आपु ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै
भूयासुर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वृयं द्विष्पः। आपो हि षा
मयोभुवस्ता नं ऊर्जे दधातन। मुहे रणाय चक्षसे। यो वः
शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः।
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ॥

आपो जनयथा च नः। पृथिवी शान्ता साग्निना
शान्ता सा मै शान्ता शुच॑ शमयतु। अन्तरिक्ष॑
शान्तं तद्वायुना शान्तं तन्मै शान्त॑ शुच॑ शमयतु।
द्यौः शान्ता सादित्येन शान्ता सा मै शान्ता शुच॑
शमयतु। पृथिवी शान्तिरन्तरिक्ष॑ शान्तिद्यौः शान्तिर्दिशः
शान्तिरवान्तरदिशाः शान्तिरग्निः शान्तिर्वायुः शान्तिरादित्यः

शान्तिश्वन्द्रमा: शान्तिर्नक्षत्राणि शान्तिरापुः शान्तिरोषधयुः
 शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्गौः शान्तिरजा शान्तिरश्वः शान्तिः
 पुरुषः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिर्ब्रह्मणः शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः
 शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः। तयाहँ शान्त्या सर्वशान्त्या मह्यं
 द्विपदे चतुष्पदे च शान्तिं करोमि शान्तिर्मे अस्तु शान्तिः। एहु
 श्रीश्व ह्रीश्व धृतिश्व तपो मेधा प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्वैतानि
 मोत्तिष्ठन्तमनूत्तिष्ठन्तु मा माङ् श्रीश्व ह्रीश्व धृतिश्व तपो मेधा
 प्रतिष्ठा श्रद्धा सत्यं धर्मश्वैतानि मा मा हासिषुः। उदायुषा
 स्वायुषोदोषधीनां रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृतां
 अनु। तच्छ्रुद्वहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत्। पश्येम शरदः
 शतं जीवेम शरदः शतं नन्दाम शरदः शतं मोदाम
 शरदः शतं भवाम शरदः शतं शृणवाम शरदः शतं
 प्रब्रवाम शरदः शतमजीताः स्याम शरदः शतं ज्योक्त्र
 सूर्य दृशे। य उदगान्महुतोऽर्णवाद्विभ्राजमानः सरिरस्य
 मध्याथ्स मा वृषभो लौहिताक्षः सूर्यो विपश्चिन्मनसा पुनातु।
 ब्रह्मणश्वोतन्यसि ब्रह्मण आणी स्थो ब्रह्मण आवपनमसि
 धारितेयं पृथिवी ब्रह्मण मही धारितमेनेन महदन्तरिक्षं
 दिवं दाधार पृथिवीं सदैवां यदुहं वेद तदुहं धारयाणि
 मा मद्वेदोऽधिविस्तसत्। मेधामनीषे माविशतां समीचीं
 भूतस्य भव्यस्यावरुद्ध्यै सर्वमायुरयाणि सर्वमायुरयाणि।

आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनमाप्यायय हरिवो वर्धमानः। युदा
स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि भूयिष्ठभाजो अधं ते स्याम।
ब्रह्म प्रावादिष्म् तत्रो मा हासीत। ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥४॥

ॐ सन्त्वा सिश्चामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥५॥

शं नौ मित्रः शं वरुणः। शं नौ भवत्वर्यमा। शं नु
इन्द्रो बृहस्पतिः। शं नो विष्णुरुक्तमः। नमो ब्रह्मणे।
नमस्ते वायो। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्मासि। त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रह्म
वदिष्यामि। क्रृतं वदिष्यामि। सत्यं वदिष्यामि। तन्मामवतु।
तद्वक्तारमवतु। अवतु माम्। अवतु वक्तारम्। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥६॥

ॐ तच्छुं योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये।
दैर्वीं स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु
भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदै। शं चतुष्पदे। ॐ शान्तिः
शान्तिः शान्तिः॥७॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥८॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः

शान्तिः॥९॥

ॐ सुह नाववतु। सुह नौ भुनक्तु। सुह वीर्यं करवावहै।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः
शान्तिः॥१०॥

